

СЛУЖБЕН ЛИСТ НА ФНРЈ излегува по потреба, во српско, хрватско, словенечко и македонско издание. — Огласи по тарифата. — Текушта сметка при Народната банка на ФНРЈ за претплата и одделни изданија бр. 1032-Т-220, за огласи 1032-Т-221.

Среда, 22-јуни 1955

БЕЛГРАД

БРОЈ 26

ГОД. XI

овој број е 60.— дин. — Претплата за 1955 година изнесува 1200.— динари, а за странство 1700.— динари. — Редакција: Улица Краљевина Марка бр. 9 — Телефони: Редакција 28-838, Администрација 26-276, Продажно одделение 22-619, Тел. централа 28-010.

269.

У К А З

ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ОПШТИОТ ЗАКОН ЗА УРЕДУВАЊЕ НА ОПШТИНИТЕ И ОКОЛИИТЕ

Врз основа на чл. 71 точ. 2 од Уставниот закон за основите на општественото и политичкото устројство на Федеративна Народна Република Југославија и за сојузните органи на власта, се прогласува Општиот закон за уредување на општините и околиците, што го усвои Сојузната народна скупштина на седницата на Сојузниот собор од 16 јуни 1955 година.

П. Р. бр. 18
20 јуни 1955 година
Белград

Претседател на Републиката,
Јосип Броз-Тито, с. р.

Претседател
на Сојузната народна скупштина,
Моша Пијаде, с. р.

ОПШТ ЗАКОН

ЗА УРЕДУВАЊЕ НА ОПШТИНИТЕ И ОКОЛИИТЕ

1. ОСНОВНИ ОДРЕДБИ

1. Целта на законот

Член 1

До донесувањето на сојузен закон за самоуправањето во општините и околиците, со овој закон се утврдува положбата на општините и околиците и се обезбедува правна основа за формирање на нови околии и општини и за донесување на нивните статуту.

2. Општина и околија

Член 2

Општината е основна политичко-територијална организација на самоуправањето на работниот народ и основна општествено-економска заедница на жителите на нејзиното подрачје.

Општината ги врши сите права и должности на управување со општествените работи освен правата и должностите што со Уставот или со закон се определени за околицата, републиката или федерацијата, како и освен оние права и должности што им припаѓаат на самоуправните стопански организации и на општествените установи.

Член 3

Околицата е политичко-територијална организација на самоуправањето на работниот народ и општествено-економска заедница на општините и на жителите на нејзиното подрачје.

Околицата ги врши правата и должностите на управување со работите од заеднички интерес за општините и со другите општи општествени работи утврдени со закон.

Член 4

Со закон на народната република се определуваат општините и околиците на територијата на републиката.

Со закон на народната република се утврдува и кои општини го сочинуваат единственото подрачје на градот.

Член 5

На општината и околицата им припаѓаат за остварување на нивните права и должности сопствени извори на приходи што се обезбедени со закон.

Член 6

Со одделен сојузен и републички закон ќе се определат кои работи од сегашната надлежност на народните одбори на околиците преминуваат во надлежност на народните одбори на општините.

Член 7

Со статутот на општината и околицата се утврдуваат нивните права и должности во согласност со овој закон и со сојузниот и републичките закони за надлежноста на народните одбори на општините и околиците.

Статутот ја определува и организацијата, делокругот и начинот на работењето на народниот одбор и на другите органи на општинската односно околицката самоуправа.

Статутот на општината го донесува народниот одбор на општината а го потврдува народниот одбор на околицата.

Статутот на околицата го донесува народниот одбор на околицата а го потврдува републичкото народно собрание односно претставничкото тело на автономната единица.

Член 8

Правата и должностите на општината и околицата ги вршат народните одбори и другите органи на општинската и околицката самоуправа според делокругот што им е утврден со закон и со други прописи.

Член 9

Народниот одбор ги врши работите од својата надлежност во седници на одборот односно на соборите, извршните и управните работи по правило преку своите совети, а управните работи и преку своите управни органи.

Член 10

Само со закон можат за вршење на работи од надлежноста на народниот одбор на околицата да се формираат во општината органи на управата непосредно подредени на околицките органи.

Член 11

Народниот одбор на околицата не може да ги пренесува работите од својата надлежност во надлежност на општините доколку за поодделни работи не е со сојузен или републички закон, донесен во рамките на соодветната надлежност на федерацијата односно народната република, определено поинаку.

Член 12

Народниот одбор на околицата ја согласува дејноста на народните одбори на општините од подрачјето на градот во комуналните и другите работи од заеднички интерес за општините и за таа цел донесува прописи, генерален урбанистички и регулационен план на градот, го утврдува перспективниот план и годишната програма за изградба на комунални објекти, оснива поодделни установи во градот и го определува учеството на општините во обезбедувањето на средствата за извршување на работите што ги уредува.

Со статутот на околицата може за вршење на тие работи да се формира градски собор составен од членовите на околицкиот собор и од членовите на соборот на производителите на народниот одбор на

околицата избрани на подрачјето на градот, или од определен број членови на народните одбори на општините, или од членовите на народниот одбор на околицата и од членовите на народните одбори на општините. Секој народен одбор на општината избира свои членови за градскиот собор сразмерно со бројот на своите жители.

Со статутот на околицата ќе се формира градски собор и кога тоа го предложат народните одбори на повеќе од половината општини од подрачјето на градот.

Член 13

Надлежноста на народниот одбор на околицата односно на градскиот собор во работите од заеднички интерес за општините во градот се уредува со статутот на околицата.

Одлуките и заклучоците на градскиот собор се задолжителни на подрачјето на градот, а ги извршуваат народните одбори на општините во градот, ако со самата одлука или со заклучокот не е определено да ги извршуваат околските извршни и управни органи.

Градскиот собор не може да донесува решенија во управната постапка.

Надзор во поглед на законитоста на работењето на градскиот собор врши народниот одбор на околицата.

Народниот одбор на општината има право на извршниот совет на народната република односно на автономната единица да му поднесе приговор за заштита на самоуправните права ако смета дека со актот на народниот одбор на околицата односно на градскиот собор му е повредено некакво право утврдено со закон. Ова право го има народниот одбор на општината и ако смета дека со актот на народниот одбор на околицата е повредено некакво право на градскиот собор утврдено со закон.

3. Месен одбор

Член 14

Заради остварување на што пошироко учество на граѓаните во општинската самоуправа и заради вршење поодделни работи од непосреден интерес за месното население, во поодделни места на подрачјето на општината со статутот на народниот одбор на општината можат да се формираат месни одбори.

Член 15

Месниот одбор се состои од одборниците на народниот одбор на општината што се избрани на подрачјето за кое месниот одбор е основан и од определен број членови што избирачите од тоа подрачје ги избираат на собириите на избирачите.

За член на месен одбор може да биде избран секој граѓанин што е запишан во избирачкиот список, а постојано живее на подрачјето на месниот одбор.

Член 16

Месниот одбор ги претресува работите што се од непосреден интерес за местото и за општините и му дава на народниот одбор на општината предлог и мислење за решение на тие прашања.

Прашањата од поголемо значење месниот одбор е должен претходно да ги изнесе на претресување пред собирот на избирачите.

Член 17

Месниот одбор му помага на народниот одбор на општината и на неговите органи при организирањето и извршувањето на работите што тие ги преземаат на неговото подрачје и ги врши самостојно работите од непосреден интерес за местото што народниот одбор на општината од својата надлежност ќе му ги пренесе со статутот или со одлука.

Член 18

Народниот одбор на општината има право на надзор над работењето на месниот одбор.

Народниот одбор на општината има право да ги поништи или укине незаконитите и неправилните акти на месниот одбор донесени вон управната постапка.

Член 19

Средства за извршување на задачите на месниот одбор се обезбедуваат во буџетот на општината.

II. ОРГАНИЗАЦИЈА НА НАРОДНИОТ ОДБОР

1. Состав на народниот одбор

Член 20

Бројот на членовите на народните одбори на општините, како и на членовите на околските собори и на соборите на производителите се определува со закон на народната република во следниве општи граници:

народниот одбор на општината има од 15 до 50 членови;

околскиот собор има од 50 до 100 членови;

соборот на производителите на народниот одбор на околицата има од три четвртини до вкупниот број на членовите на околскиот собор.

2. Претседател на народниот одбор

Член 21

Покрај правата и должностите што му се утврдени со одредбите од Општиот закон за народните одбори, претседателот на народниот одбор може да ги запре од извршување незаконитите акти на советите донесени вон управната постапка.

Претседателот е должен секој акт што го запрел од извршување да го изнесе пред народниот одбор за да реши за него на првата наредна седница.

Член 22

Народниот одбор на општината може да има потпретседател, кој се избира на ист начин како и претседателот.

Потпретседателот го заменува претседателот кога овој е времено отсутен или спречен.

Потпретседателот врши определени работи од делокругот на работењето на претседателот во границите што ќе ги определи народниот одбор.

Потпретседателот има постојана месечна награда и право на платен годишен одмор ако заради вршењето на својата должност е постојано на работа.

Член 23

Народниот одбор на околицата може да има еден или повеќе потпретседатели.

Во народниот одбор на околицата постојана месечна награда можат да примаат за својата работа најмногу два потпретседатели. Потпретседателот има постојана месечна награда и право на платен годишен одмор ако заради вршењето на својата должност е постојано на работа.

3. Совети

Член 24

Советите се формираат за вршење определени извршни и управни работи.

Советите се осниваат со статутот на народниот одбор.

Член 25

Претседателот и членовите на советот ги избира народниот одбор.

Најмалку два члена на советот народниот одбор избира меѓу одборниците, а другите членови меѓу граѓаните кои со своето знаење и искуство можат да придонесат за успешно работење на советот.

Претседателот на советот што не е одборник може да учествува во работењето на народниот одбор кога на дневен ред на седницата на одборот е прашање од делокругот на советот, но не може да учествува во гласањето.

4. Управни органи

Член 26

За непосредна примена на законите и другите прописи, за стручна обработка и припремање на актите на народниот одбор и на неговите органи, за извршување на нивните заклучоци, за вршење други управни работи, како и за вршење на административно-техничките работи од неговата надлежност народниот одбор има управни органи.

Управни органи на народниот одбор на општина можат да бидат: одделенија односно самостојни отсеци, управи, уреди, управни установи, управни комисији, инспекции, месни уреди и други.

Управни органи на народниот одбор на околија можат да бидат: секретаријати односно одделенија, управи, уреди, управни установи, управни комисији, инспекции, испостави и други.

Кои од управните органи ќе постојат во поделен народен одбор и нивниот делокруг се определува според сѐмот на работите и потребите на народниот одбор.

Управните органи се осниваат со статутот или во рамките на статутот со одлука на народниот одбор.

Член 27

Во вршењето на работите од својот делокруг управните органи донесуваат решенија во управната постапка, вршат надзор над спроведувањето на законите и другите прописи, преземаат управни дејствија и извршуваат управни мерки за чие извршување се овластени.

Член 28

Управните органи на народниот одбор ги вршат сите управни работи од надлежноста на народниот одбор, ако поодделни од тие работи со закон или со други прописи од повисоките државни органи или со статутот не се ставени во делокруг на народниот одбор, на неговитиот одбор, на советот или на друг орган на народниот одбор на општината односно околијата.

Член 29

Работите од својот делокруг управните органи ги вршат самостојно врз основа и во рамките на законите, на прописите од повисоките државни органи и на прописите од народниот одбор, а во согласност со општите смерници на народниот одбор и на неговите совети.

Народниот одбор и надлежниот совет можат да понишат или укинат секој акт на управниот орган на народниот одбор освен актите донесени во управната постапка.

5. Секретар на народниот одбор

Член 30

Секретарот на народниот одбор се грижи за организирањето и работењето на управните органи на народниот одбор, ја согласува нивната работа, им дава на народниот одбор и на неговите совети правни мислења за поважните прашања, врши согласност со прописите распоред на службениците на народниот одбор во поодделни основни организациони единици и врши други работи кои според прописите на повисоките државни органи и актите на народниот одбор се ставени во негов делокруг.

Секретарот присуствува на седниците на народниот одбор, а може да присуствува и на седниците на советите. Тој има право да учествува во расправањето но не и во гласањето.

Член 31

Секретарот на народниот одбор може да запре од извршување акти на управните органи на народниот одбор донесени во управната постапка ако утврди дека се во спротивност со закон и должен е за секој таков случај веднаш да го известат претседателот на советот и претседателот на народниот одбор.

Кога смета дека акт на управен орган, донесен во управната постапка, е неправилен или дека поради неговото извршување би можела да настани штета, секретарот веднаш ќе го известат за тоа претседателот на советот и претседателот на народниот одбор.

6. Судија за прекршоци и совет за прекршоци

Член 32

Административно-казнена постапка по прекршоците определени со прописите на народниот одбор на општината, како и по сите прекршоци определени со други прописи што не се ставени во надлежноста на околинскиот судија за прекршоци или

на други државни органи, води во прв степен општинскиот судија за прекршоци. Општинскиот судија за прекршоци и неговиот заменик го избира и разрешува народниот одбор на општината. Народниот одбор може да избере два или повеќе судии за прекршоци.

Член 33

По жалбата против решението на општинскиот судија за прекршоци решава во втор степен околинскиот совет за прекршоци.

Советот за прекршоци се состои од претседател на советот и од двајца судии-поротници. Претседател на советот е околински судија за прекршоци што ќе го определи народниот одбор на околијата.

Судиите поротници се определуваат од списокот на судиите-поротници што ги избира народниот одбор.

Член 34

Околинскиот судија за прекршоци води во прв степен административно-казнена постапка по прекршоците што се ставени во негова надлежноста.

По жалбата против решението на околинскиот судија за прекршоци решава во втор степен советот за прекршоци при републичкиот државен секретаријат за внатрешни работи.

Член 35

Советот за прекршоци при републичкиот секретаријат за внатрешни работи врши во смисла на чл. 57 ст. 1 од Основниот закон за прекршоци над работењето на околинските совети за прекршоци, а претседателот на околинскиот совет за прекршоци врши во смисла на одредбите од истиот став надзор над работењето на општинските судии за прекршоци на подрачјето на околијата.

7. Месни уреди

Член 36

Заради доближување на определени општински управни служби до населението народниот одбор на општината може со статутот за поодделни подрачја да оснива свои месни уреди.

Делокругот на месниот уред се определува со статутот и со одлуките на народниот одбор на општината во согласност со републичкиот закон.

Со работењето на месниот уред раководи службеник определен од народниот одбор на општината.

8. Службеници на народниот одбор

Член 37

Службениците на народниот одбор се државни службеници.

Статусот на службеникот на народниот одбор е определен со закон.

До донесувањето на нов закон за службениците, на определени односи на службениците на народните одбори ќе се применуваат одредбите од овој закон.

Член 38

Службениците на народниот одбор ја вршат службата самостојно и под лична одговорност во рамките на определен делокруг и овластение, придржувајќи се на законите и упатствата од надлежните органи.

Член 39

Службеници можат да се назначуваат само на утврдените работни места.

Работните места и условите во поглед на стручната спрема за поодделно работно место во организациите на народниот одбор на општината ги пропишува народниот одбор на општината во согласност со народниот одбор на околијата, а во организациите на народниот одбор на околијата тој одбор во согласност со извршниот совет на народната република односно автономната единица. Ако органот надлежен за давање согласност не донесе решение во срок од два месеца, се смета дека е дадена согласност.

Член 40

Службениците на народниот одбор на општината односно околијата се назначуваат врз основа на конкурс.

Конкурс за службеници на општината распишува комисијата за избори и назначувања при народниот одбор на општината, а конкурс за службеници на околицата распишува персоналната комисија на народниот одбор на околицата.

Комисијата од претходниот став, согласно прописаната постапка, оценува кои кандидати ги исполнуваат условите пропишани со закон и со конкурсот и го предлага за назначување односно го назначува меѓу кандидатите што ги исполнуваат тие услови оној што најповеќе одговара за вршење на односната служба. Во својот предлог за назначување комисијата е должна да ги наведе имињата на сите кандидати што ги исполнуваат тие услови.

Врз основа на резултатот од конкурсот народниот одбор го назначува секретарот, шефовите на основните управни органи и инспекторите, а другите службеници ги назначува комисијата за избори и назначувања односно персоналната комисија.

Лицето што учествувало во конкурсот или чиј што правен интерес е повреден може да изјави жалба против актот за назначување ако смета дека конкурсот не е спроведен според пропишаната постапка или дека назначеното лице не ги исполнува условите пропишани со закон и со конкурсот. Ако органот што решава по жалбата утврди дека конкурсот не е спроведен според пропишаната постапка, ќе го поништи актот за назначување и конкурсот, а во другите случаи ќе го поништи само актот за назначување.

Член 41

За назначување секретар на народниот одбор на општината и шефови на основните управни органи и установи, како и инспектори на народниот одбор на општината потребна е согласност од персоналната комисија на народниот одбор на околицата.

За назначување службеници на народниот одбор на општината, кои немаат потребна стручна спрема предвидена за работното место на кое се назначуваат или положен испит врз основа на кој таква спрема се признава, потребна е согласност од персоналната комисија на народниот одбор на околицата, а за назначување службеници на народниот одбор на околицата што немаат таква стручна спрема или испит потребна е согласност од републичкиот државен секретар за работи на општата управа и за буџет. Службениците што не ги исполнуваат предвидените услови во поглед на стручната спрема можат да се назначат на определено работно место само како вршители на должноста. Во таков случај комисијата за избори и назначувања односно персоналната комисија е должна во сроковите што ќе ги пропише републичкиот извршен совет повторно да распише конкурс за тие работни места.

Против решението на персоналната комисија со кое не се дава согласноста од претходниот став може да му се изјави жалба на републичкиот државен секретар за работи на општата управа и за буџет, а против решението на републичкиот државен секретар со кое не се дава согласноста од претходниот став може да му се изјави жалба на републичкиот извршен совет.

Член 42

Решение за разрешување односно за престанок на службата на службеник донесува органот што е надлежен за назначување.

За откажување служба на службеник на народниот одбор на општината потребна е согласност од персоналната комисија на народниот одбор на околицата.

Член 43

Персоналната комисија односно републичкиот државен секретар за работи на општата управа и за буџет испитуваат дали назначувањето односно разрешувањето е извршено според пропишаната постапка и ќе даде согласност ако за назначувањето се исполнети условите пропишани со закон и со конкурсот, односно ако за разрешувањето се исполнети условите пропишани со закон.

Член 44

Претседателот на народниот одбор издава решенија за назначувањето и разрешувањето на службениците што ги назначува односно разрешува народниот одбор и донесува други решенија за службеничките односи на овие службеници, ако со закон не е определено поинаку.

Секретарот на народниот одбор издава решенија за назначување и разрешување на службениците на народниот одбор што ги назначува односно разрешува комисијата за избори и назначувања или персоналната комисија и донесува други решенија за службеничките односи на овие службеници, ако со закон не е поинаку определено.

9. Персонална комисија на народниот одбор на околицата

Член 45

Персоналната комисија се грижи за заштитата на правата на службениците, за нивното стручно усовршување и врши други права определени со овој закон.

Персоналната комисија се состои од потпретседателот на народниот одбор на околицата односно од членот на народниот одбор што ќе го определи одборот, од секретарот на народниот одбор и од три одборници што ги избира народниот одбор. Потпретседателот односно определениот член на народниот одбор е претседател на комисијата.

10. Дисциплински суд

Член 46

Во околицата се формира дисциплински суд за службениците на народниот одбор на околицата и на народните одбори на општините.

Дисциплинскиот суд води дисциплинска постапка во прв степен и изрекува казни за дисциплински престапи на службениците на народниот одбор на околицата и на народните одбори на општините, како и на службениците на установите, доколку за нив со одделни прописи не е установена надлежност на други дисциплински органи.

Член 47

Дисциплинскиот суд се состои од претседател и од два члена. Претседателот и секој член на дисциплинскиот суд имаат заменици. Претседателот и неговиот заменик мораат да имаат завршен правен факултет.

Претседателот и еден член на дисциплинскиот суд и нивните заменици ги избира и разрешува народниот одбор на околицата. Претседателот и еден член на дисциплинскиот суд и нивните заменици народниот одбор ги избира меѓу членовите на народниот одбор на околицата и меѓу службениците на народните одбори и установите во околицата. Најмалку еден член на дисциплинскиот суд и неговиот заменик мора да биде член на народниот одбор.

Вториот член на дисциплинскиот суд и неговиот заменик го делегира околицкиот синдикален совет.

Член 48

Обвинителниот акт пред дисциплинскиот суд го застапува лицето кое го овластил органот што ја започнал постапката.

Во поглед на надлежноста и постапката на дисциплинскиот суд се применуваат прописите од Законот за државните службеници.

III. ФОРМИРАЊЕ И РАБОТЕЊЕ НА НАРОДНИТЕ ОДБОРИ НА НОВИТЕ ОПШТИНИ И ОКОЛИИ

Член 49

До избирањето на народните одбори на новите општини и околии ќе се формираат во тие општини и околии одбори што ги сочинуваат избрани членови на народните одбори на сегашните општини односно околии, кои влегуваат во состав на новата општина односно околица.

До донесувањето на статутот на општината односно околицата бројот на членовите на народниот одбор на новата општина и бројот на членовите на околицкиот собор и на соборот на производителите

на народниот одбор на новата околија се определува согласно со одредбите од овој закон и со прописите на народната република.

Со републички закон може да се пропише народниот одбор на новата општина односно околија да го сочинуваат сите членови на народниот одбор на сегашните општини односно околии, што влегуваат во состав на новата општина односно околија.

Член 50

Членовите на народниот одбор на новата општина ги избираат меѓу своите членови народните одбори на сегашните општини и градови што влегуваат во состав на таа општина. Народните одбори на општините можат да избираат членови на народниот одбор на новата општина и меѓу членовите на околинскиот собор и на соборот на производителите на народниот одбор на околицата избира ги на подрачјето на таа општина. Народниот одбор на секоја општина избира таков број на членови што е сразмерен со бројот на населението на општината.

Во смисла на одредбата од претходниот став ќе се постапи во случај кога во состав на новата општина влегува само дел од сегашната општина.

Член 51

До донесувањето на сојузен закон за самоуправањето во општините и околиците, републичкиот извршен совет може да реши во градовите во кои во состав на народниот одбор постоел собор на производителите а кои ќе бидат единствена општина, народниот одбор на општината да го сочинуваат општински собор и собор на производителите. Во таков случај членовите на општинскиот собор се избираат меѓу членовите на градскиот собор на сегашниот град, а членовите на соборот на производителите на општината — меѓу членовите на соборот на производителите на градот. Ако во новата општина влегуваат покрај градот и други сегашни општини или делови од општини, во поглед на формирањето на општинскиот собор согласно важат одредбите од чл. 50 на овој закон.

Републичкиот извршен совет може исто така да определи во случај кога новата општина опфаќа во целост подрачје за кое постоел собор на производителите или поголем дел од тоа подрачје, народниот одбор на новата општина да го сочинуваат општински собор и собор на производителите. Во таков случај членовите на општинскиот собор се избираат меѓу членовите на околинскиот собор на сегашната околија, а членовите на соборот на производителите на општината — меѓу членовите на соборот на производителите на сегашната околија.

Член 52

Народните одбори на новите општини формирани на подрачјето на сегашниот град кој нема во својот состав општини или на оној дел од подрачјето на градот на кој не постоеле општини, го сочинуваат членовите на градскиот собор и на соборот на производителите на народниот одбор на градот избрани на подрачјето на секоја од новите општини. Ако во новата општина влегува покрај делот од градот и една или повеќе сегашни општини или делови од општини, стануваат членови на народниот одбор на новата општина и членовите на народниот одбор на тие општини избрани на подрачјето што влегува во новата општина. Ако на овој начин не може да се пополни определениот број членови на народниот одбор на новата општина, преостанатиот број членови на народниот одбор го избираат соборите на избирачите во согласност со одредбите од републичкиот закон.

Член 53

Народниот одбор на сегашната општина може и во случај кога подрачјето на новата општина се поклопува со подрачјето на сегашната општина или кога народниот одбор на новата општина го сочинуваат сите членови од народниот одбор на сегашната општина, во рамките на определениот број членови на народниот одбор на новата општина, да ги избере за членови на тој одбор и членовите на околинскиот, односно градскиот собор и на соборот

на производителите на народниот одбор на сегашната околија односно град во чиј состав се наоѓа сегашната општина, кои се избрани на подрачјето на таа општина.

Член 54

Членовите на околинскиот собор на народниот одбор на новата околија ги избираат околинските и градските собори на сегашните народни одбори на околиците и градовите, што влегуваат во состав на новата околија. Бројот на членовите што ги избира секој од околинските и градските собори ќе се утврди сразмерно со бројот на населението на околицата односно градот.

Во смисла на претходниот став ќе се постапи и ако во состав на новата околија влегува само еден дел од подрачјето на сегашната околија.

Член 55

Членовите на соборот на производителите на народниот одбор на новата околија ги избираат соборите на производителите на народните одбори на сегашните околии и градови што влегуваат во состав на новата околија.

Колку од вкупниот број членови на соборот на производителите на народниот одбор на новата околија се избира во секоја производителна група се определува водејќи сметка за учеството на секоја производителна група во вкупниот општествен производ на новоформираната околија.

Бројот на членовите на соборот на производителите на народниот одбор на новата околија што ги избира секој собор на производителите на народните одбори на сегашните околии и градови меѓу членовите на соодветната производителна група се определува сразмерно со бројот на производителите на секоја производителна група во сегашните околии односно градот.

Член 56

За член на народен одбор на новата општина може да биде избран, со своја согласност, и народен пратеник — член на републичкиот народно собрание или на Сојузната народна скупштина, на Народната скупштина на Автономната Погранична Војводина односно член на Народниот одбор на Автономната Косовско-метохиска Област, избран на подрачјето што влегува во новата општина.

Народниот пратеник избран за член на народен одбор на новата општина и народниот пратеник избран на подрачјето што влегува во новата околија можат да бидат избрани за вршење на постојана функција во народниот одбор.

Член 57

До донесувањето на статутот бројот на членовите што ќе ги избира за народниот одбор на новата општина секој народен одбор на сегашна општина го определува народниот одбор на новата околија, а бројот на членовите што за околинскиот собор и за соборот на производителите на новата околија ќе ги избира околинскиот односно градскиот собор и соборот на производителите на сегашните околии и градови го определува републичкиот извршен совет.

Член 58

Народните одбори на сегашните општини и околии продолжуваат со работа и по конституирањето на народните одбори на новите општини и околии и ги вршат сите работи од својата надлежност до денот со кој народните одбори на новите општини и околии ја преземаат функцијата на орган на власта.

Член 59

Народните одбори на новите општини и околии со 1 септември 1955 година ги преземаат сите функции на орган на власта според одредбите од овој закон, од сојузниот Закон за надлежноста на општините и околиците и од соодветните републички закони.

Сојузниот извршен совет може по потреба за целата територија на одделна народна република или за нејзин дел да определи народните одбори на новите општини и околии да ги преземаат функциите на орган на власта со 1 октомври 1955 година.

До денот определен во претходните ставови народните одбори на новите општини и околии ќе извршат конституирање и ќе донесат свои статuti.

Републичкиот извршен совет може со своја одлука да определи во градовите во кои се формираат општини народните одбори на новите општини да започнат со работа по 1 септември 1955 година а најдоцна на 1 јануари 1956 година, како и да ги продолжи сроковите за донесување статuti на тие општини. Во таков случај народниот одбор на сегашниот град ќе продолжи со работа во својот досегашен состав со надлежност на народниот одбор на општина се' до почетокот на работата на народните одбори на новите општини. Ако во состав на градот влегуваат и сегашни општини вон подрачјето на градот, народните одбори на тие општини ќе го продолжат исто така работењето до почетокот на работењето на народните одбори на новите општини во градот.

Член 60

Заради извршување подготовки во врска со организирањето и работењето на народните одбори на новите општини и околии, а особено заради приготвување нацрти на статuti и предлози за решавање на кадровски прашања за секоја нова општина односно околија ќе се формира веднаш по влегувањето во сила на овој закон иницијативен одбор, во кој како членови влегуваат претставници на народните одбори на сегашните општини односно околии, кои влегуваат во состав на новата општина односно околија.

Член 61

Народните одбори на новите општини и околии на својата прва седница ќе изберат претседател и ќе ги формираат оние органи кои до донесувањето на статутот на општината односно околијата ќе вршат определени работи во врска со организирањето на народниот одбор и решавањето на кадровските прашања (комисија за статут и прописи, персонална комисија итн.).

Покрај работите од претходниот став народниот одбор на новата околија се грижи за организирањето на народните одбори на новите општини на своето подрачје.

Член 62

Првиот статут на општината го потврдува народниот одбор на околијата во согласност со комисијата за статuti на републичкото народно собрание односно претставничкото тело на автономната единица.

Првиот статут усвоен од народниот одбор на општината односно околијата ќе се применува иако до денот на почетокот на работењето на народниот одбор не е потврден од надлежниот орган.

Член 63

Општествените планови на сегашните околии, градовите и градските општини ќе се применуваат на подрачјето за кое е донесен планот, без оглед на формирањето на новата околија и на пренесувањето на поодделни права што произлегуваат од тие планови за народните одбори на општините.

Имотните права и обврски на сегашните општини преминуваат на новата општина во чиј состав тие влегуваат, а имотните права и обврски на сегашните околии и градови преминуваат на новата околија во чиј состав тие влегуваат, доколку со прописите донесени во наредниот став не ќе биде определено поинаку.

Начинот на буџетското финансирање на народните одбори на новите општини и околии, пренесувањето на фондовите од сегашните околии и градови на новите околии и општини и управувањето со тие фондови, како и поблиски одредби за начинот и условите за евентуална измена на општествените планови донесени за 1955 година од страна на народните одбори на новите околии и општини и за пренесувањето на имотните права и обврски на сегашните општини, околии и градови врз новата општина односно околија, ќе се пропишат со уредба на Сојузниот извршен совет.

Член 64

Заради приготвување на општествените планови и на плановите на инвестициите за 1956 година иницијативниот одбор на околијата ќе организира приготвување на тие планови и за таа цел ќе определи потребен број стручни службеници.

Службениците од претходниот став се должни да работат според упатствата од иницијативниот одбор.

Член 65

Народните одбори од сегашните општини и околии ќе ги завршат, до денот со кој народните одбори на новите општини и околии ги преземаат функциите на орган на власта, сите предмети примени до тој ден, а оние предмети кои не можеле да бидат довршени до тој ден ќе му ги предадат на народниот одбор на новата општина односно на народниот одбор на новата околија надлежен според прописите што постојат и според прописите за надлежноста на народните одбори на општините и околиите.

Член 66

Народниот одбор на новата општина односно околија на својата прва седница ќе именува одделна комисија која ќе ги утврди имотните права и обврски што преминуваат на новите општини и околии и ќе ја преземе архивата и инвентарот на народните одбори од сегашните општини односно околии, што влегуваат во состав на општината односно околиите и за тоа ќе му поднесе извештај на народниот одбор.

Народниот одбор на новата општина односно околија е должен да ја чува преземената архива според прописите со кои се уредува чувањето на архивите.

Член 67

Со денот на престанокот на работењето на народните одбори на сегашните општини службениците на тие народни одбори му се ставаат на располагање на народниот одбор на новата општина во чиј состав тие влегуваат, а службениците на народните одбори на сегашните околии и градови му се ставаат на располагање на народниот одбор на новата околија во чиј состав тие околии и градови влегуваат. Овие службеници ги задржуваат до конечниот распоред на новите работни места сите досегашни права на припадност.

Народниот одбор на новата општина службениците од претходниот став што не му се потребни ќе му ги стави на располагање на народниот одбор на околијата.

Народниот одбор на околијата им обезбедува до крајот на 1955 година припадност на службениците што му се ставени на располагање.

Член 68

По исклучок од одредбите на членот 39 од овој закон, до крајот на 1955 година службениците на народните одбори можат да се назначуваат без распишување на конкурс.

Член 69

Народните одбори на новите општини и околии се должни најдоцна до 31 декември 1955 година да донесат акт за систематизација на работните места.

Народните одбори на општините и околиите можат и пред дадената согласност од страна на надлежниот повисок орган на актот за систематизација, а најдоцна до крајот на 1955 година, да назначуваат службеници на работните места предвидени во актот за систематизација што го усвоил народниот одбор.

Член 70

Народните одбори на новите општини и околии ќе ги испитаат до крајот на 1955 година сите прописи што ги донесле народните одбори на општините, околиите и градовите што влегле на состав на новата општина односно околија, и ќе донесат одлука за уедначување на тие прописи за целото подрачје на општината односно околијата.

До донесувањето на одлука за прописите од претходниот став, тие прописи остануваат во сила и ќе се применуваат на подрачјето за кое се доне-

сени, доколку не се во спротивност со одредбите од овој закон.

IV. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 71

Одредбите од овој закон ќе се применуваат непосредно на територијата на народните републики додека народните републики не донесат свои закони.

Член 72

До донесувањето на одделен закон, во поглед на работата на секретаријатот за внатрешни работи на народниот одбор на околината и на службениците на тој секретаријат, како и во поглед на вршењето на дисциплинските и другите овластенија спрема тие службеници важат прописите што постојат.

Член 73

Склучувањето на брак се врши во смисла на чл. 32 од Основниот закон за бракот во специјално определена службена просторија во седиштето на народниот одбор на општината или во тоа седиште во местото во кое е седиштето на матичарот.

Сегашните подрачја за кои се водат матичните книги остануваат неизменети до донесувањето на прописи од страна на надлежните државни органи.

Член 74

Избори за народни одбори на новите општини и околии ќе се извршат најдоцна до крајот на 1956 година.

Член 75

Се овластува Сојузниот извршен совет да донесе поблиски одредби за извршувањето на одредбите од главата III на овој закон

Член 76

Со денот на влегувањето во сила на овој закон престануваат да важат одредбите од членот 6, членот 8 став 3 и чл. 10, 30, 31, 67 и 68 од Општиот закон за народните одбори од 1952 година, членот 51 ст. 1 и 3 и членот 55 став 1 од Основниот закон за прекршоците, како и сите други одредби што се во спротивност со одредбите од овој закон.

Член 77

Овој закон влегува во сила со денот на објавувањето во „Службен лист на ФНРЈ“.

270.

Врз основа на чл. 9 ст. 1 точ. 7 и чл. 79 точ. 1 од Уставниот закон, а со цел да се заштитат правата на граѓаните да се школуваат под еднакви услови во сите школи во земјата, Сојузниот извршен совет донесува

О Д Л У К А

ЗА ПРАВОТО ДА СЕ ЗАПИШУВААТ НА ФАКУЛТЕТИ СВРШЕНИТЕ УЧЕНИЦИ НА СРЕДНИТЕ ШКОЛИ ЗА ОПШТО ОБРАЗОВАНИЕ

1. Секој ученик што завршил средна школа за општо образование (гимназија) и положил матура има право да се запише на кој и да е факултет во земјата без никакви ограничувања.

Исклучително, републичкиот извршен совет може да дозволи на поодделни факултети да се воведат конкурси за прием на нови студенти, ако на тие факултети од технички причини не е можно да се организира настава за сите пријавени студенти.

Во случај извршниот совет да донесе таква одлука, условите на конкурсот ќе ги пропише универзитетскиот совет по предлог од факултетскиот совет.

2. Со влегувањето во сила на оваа одлука престанува да важи Одлуката за правото да се запишуваат на факултети свршените ученици на средните школи за општо образование („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 34/53).

3. Одборот за просвета при Сојузниот извршен совет ќе се грижи за извршувањето на оваа одлука.

4. Оваа одлука влегува во сила веднаш.

Р. п. бр. 187

17 јуни 1955 година

Белград

Сојузен извршен совет

Секретар,

Потпретседател,

Велько Зековиќ, с. р.

Светозар Вукмановиќ, с. р.

271.

Врз основа на чл. 17 ст. 2 од Општиот закон за универзитетите, Сојузниот извршен совет донесува

О Д Л У К А

ЗА ЗАПИШУВАЊЕ СВРШЕНИТЕ УЧЕНИЦИ НА СРЕДНИТЕ СТРУЧНИ ШКОЛИ НА ФАКУЛТЕТИ

I

1. Граѓаните на Југославија што завршиле средна стручна или учителска школа имаат право како и граѓаните што завршиле средна школа за општо образование да се запишат на следниве соодветни факултети, и тоа:

а) на машински факултет

граѓаните што завршиле:

1) машински отсек од: средна техничка школа (индустриска средна техничка школа, техничка школа), поморски техникум, рударска средна техничка школа (рударска средна школа), железнички техникум, бродарска средна техничка школа (бродарски техникум), работнички техникум (индустриски работнички техникум, вечерна техничка школа), железнички работнички техникум или рударски работнички техникум;

2) електромашински отсек на средна техничка школа;

3) виши курс на воено-заетчиската школа во Крагујевац со положен завршен испит (до 1941 година);

4) рударско-машински отсек на рударска средна техничка школа (рударска средна школа);

5) бродомашински отсек од: средна техничка школа (техничка школа), поморска средна школа (поморски техникум), бродарска средна техничка школа (бродарски техникум) или работнички техникум;

6) аеромашински отсек на индустриска средна техничка школа;

7) ауто-машински односно ауто-отсек на средна техничка школа (индустриска средна техничка школа) или на ауто-сообраќајна средна техничка школа (средна ауто-сообраќајна школа);

8) машински отсек од средна техничка школа;

9) воено-поморско техничко училиште, школа за активни поморско-стројарски офицери, војно-погонска машинска академија; или

10) артилерско-техничко училиште или школа за активни артилерискотехнички офицери;

б) на електротехнички факултет

граѓаните што завршиле:

1) електротехнички односно електро-отсек од: средна техничка школа (индустриска средна техничка школа, техничка школа), железнички техникум, рударска средна техничка школа (рударска средна школа), работнички техникум (индустриски работнички техникум), железнички работнички техникум или рударски работнички техникум;

2) електромашински отсек од средна техничка школа;

3) отсек за електроврска (за слаба струја) од: средна техничка школа или поштенско-телеграфско-телефонски техникум; или

4) радиотехникум, техничка средна школа за електроврски, радио-отсек од поморска средна школа или радио-отсек на работнички техникум;

в) на градежен факултет

граѓаните што завршиле:

1) градежен отсек (подразбирајќи ги и смеровите: конструктивен, за патишта и мостови, патно-железнички, за водоградба и хидротехнички) од: градежна средна техничка школа (средна градежна школа, градежен техникум, средна техничка школа), железнички техникум, градежен работнички техникум или железнички градежен техникум, железничка средна техничка школа за одржување пруги или железнички работнички техникум;

2) архитектонско-градежен отсек од: средна техничка школа или работнички техникум;

3) хидротехнички отсек од: средна техничка школа, хидротехничка средна школа или бродарска средна техничка школа;

4) отсек за градежен материјал односно индустриски отсек од градежен техникум; или

5) хидролошки отсек од средна хидрометеоролошка школа;

г) на геодетски отсек од технички факултет односно градежен факултет

граѓаните што завршиле:

1) геодетска средна техничка школа (средна геодетска школа) или топографски отсек на геодетско воено училиште односно школа за активни геодетски офицери на ЈНА; или

2) геодетски (геометриски) отсек од средна техничка школа (градежен техникум);

д) на архитектонски факултет

граѓаните што завршиле:

1) архитектонски отсек од: градежна средна техничка школа (средна градежна школа, градежен техникум, средна техничка школа), железнички техникум или градежен работнички техникум; или

2) архитектонско-градежен отсек од: средна техничка школа или работнички техникум;

ѓ) на бродоградежен отсек на технички факултет

граѓаните што завршиле бродоградежен отсек од: техничка школа, бродарска средна техничка школа (бродарски техникум) или работнички техникум;

е) на технолошки факултет

граѓаните што завршиле:

1) хемиско-технолошки отсек односно хемиски отсек од: средна техничка школа (индустриска средна техничка школа, техничка школа), работнички техникум или железнички работнички техникум;

2) виши курс на воено-занаемската школа во Обилиќево со положен завршен испит (до 1941 година);

3) некој од отсеците односно смеровите на текстилна техничка школа (текстилна средна школа, текстилен техникум) или текстилен работнички техникум;

4) некој од смеровите на текстилниот отсек од средна техничка школа (индустриска средна техничка школа) или железнички работнички техникум;

5) кожарски техникум односно кожарски отсек од средна техничка школа или од работнички техникум; или

6) графички техникум или графички работнички техникум;

ж) на рударски факултет

граѓаните што завршиле:

1) рударски отсек од: средна техничка школа, рударска средна техничка школа (рударска средна школа) или рударски работнички техникум; или

2) бушачки отсек-смер на рударска средна техничка школа (рударска средна школа) или работнички техникум за производство на нафта;

з) на металургиски факултет

граѓаните што завршиле металургиски отсек на средна техничка школа (металургиски техникум);

с) на геолошки факултет

граѓаните што завршиле средна геолошка школа (геолошки техникум);

и) на земјоделски факултет

граѓаните што завршиле

1) некој од отсеците на средна земјоделска школа (земјоделски техникум)

2) средна земјоделско-машинска школа (земјоделско-машински техникум);

3) средна рибарска школа; или

4) средна тутунска школа (тутунски техникум);

ј) на шумарски факултет

граѓаните што завршиле:

1) некој од отсеците на средна шумарска школа (шумарски техникум);

2) шумарски отсек на средна техничка школа;

3) средна дрвно-индустриска школа со експлоатационен смер; или

4) дрвно-преработувачки односно дрвно-индустриски отсек на средна техничка школа;

к) на ветеринарен факултет

граѓаните што завршиле:

1) средна ветеринарна школа (ветеринарен техникум); или

2) ветеринарно воено училиште или школа за активни ветеринарни офицери;

л) на медицински факултет

граѓаните што завршиле:

1) отсеци на средна медицинска школа: за медицински сестри, лекарски помошници, санитарни техничари, медицински и виши медицински лаборанти или рентген-техничари, или школа за лекарски помошници (школа за медицински сестри), школа за санитарни техничари, школа за медицински лаборанти, школа за виши медицински лаборанти, школа за рентген-техничари, школа за медицински техничари, школа за физикални терапевти (школа за физикална медицина и рентген), вечерна школа за лекарски помошници или вечерна школа за виши медицински лаборанти; или

2) отсек за лекарски помошници на санитарско воено училиште (школа за активни санитарски офицери, воено-санитетска офицерска школа);

љ) на стоматолошки факултет

граѓаните што завршиле:

1) дентистички (забарски) и заботехнички отсек на средна забарска школа;

2) школа за заботехничари (средна заботехничка школа);

3) школа за дентисти; или

4) дентистички отсек на санитарско воено училиште (школа за активни санитарски офицери, воено-санитетска офицерска школа);

м) на фармацевтски факултет

граѓаните што завршиле:

1) фармацевтски отсек на средна медицинска школа (средна фармацевтска школа, школа за фармацевтски помошници, школа за апотекарски помошници; или

2) отсек за фармацевтски помошници на санитарско воено училиште (школа за активни санитарски офицери, воено-санитетска офицерска школа);

н) на филозофски и природно-математички факултет, и тоа:

— на групите: филозофска, педагошка, психолошка, историска, етнологска, југословенски јазички и книжевност, источни и западни словенски јазички и книжевност, романска, германска, биолошка и географска:

граѓаните што завршиле учителска школа;

— на групите: педагошка и психолошка граѓаните што завршиле школа за воспитачи;

— на отсеците (групите) југословенски јазички и книжевност, историја на уметностите, математика и физика

граѓаните што завршиле средна кинематографска школа (средна филмска школа, кинемато-

графски техникум) или филмски отсек на инду-
стриска средна техничка школа;

— на групите: југословенски јазици и книжев-
ност, источни и западни словенски јазици и књи-
жевност, романска и германска

граѓаните што завршиле средна библиоте-
карска школа;

— на отсеците (групите) математика, физика,
астрономија и географија

граѓаните што завршиле научички отсек на
средна поморска школа (поморски техникум) или
научички отсек на бродарска средна техничка шко-
ла (бродарски техникум);

— на отсекот (групата) метеоролошко-климато-
лошки односно геофизички

граѓаните што завршиле метеоролошки отсек
на средна хидрометеоролошка школа;

њ) на економски факултет

граѓаните што завршиле:

1) економска средна школа (економски техни-
кум, трговска академија);

2) економски вечерен техникум;

3) економски отсек на поморска средна школа
(поморски техникум);

4) економски отсек на железнички техникум;

5) туристичко-угостителска средна школа (уго-
стителски техникум) или туристичко-угостителски
отсек на економска средна школа;

6) сообраќајно-транспортен отсек на железнич-
ки техникум, државна сообраќајна железничка
школа (до 1941 година) или железничка сообраќајна
школа;

7) средна поштенска школа или поштенски от-
сек на поштенско-телеграфско-телефонски техни-
кум;

8) сообраќаен отсек на средна ауто-сообраќајна
школа или ауто-сообраќајна средна техничка
школа; или

9) интендантско воено училиште, школа за
активни интендантски офицери, интендантска ака-
демија (се' во ЈНА), или нижа школа на интендант-
ската академија (до 1941 година);

о) на правен факултет

граѓаните што завршиле:

1) школа за внатрешна управа;

2) виша школа за внатрешна управа (виша
школа на Министерството за внатрешни работи на
ФНРЈ) или виша школа на Управата за државна
безбедност; или

3) средна управна школа.

2. Граѓаните што ги завршиле школите приве-
дени во точ. 1 во одделот а) под 9) и 10), одделот
к) под 2); одделот л) под 2); одделот љ) под 4); од-
делот м) под 2) и одделот њ) под 9) имаат право за
запишување на факултетите приведени во оваа
одлука само под следниве услови:

а) ако школувањето во таа школа им траело
најмалку три години, а при запишувањето на фа-
култет имаат најмалку завршено седумгодишна
школа односно три класа гимназија; или

б) ако школувањето во таа школа им траело
најмалку две години, а при запишувањето на фа-
култет имаат најмалку завршено шест класа гим-
назија.

3. Со одредбите од овој оддел не се укинува
обврската што постои за дополнително полагање
испити по латински јазик, установена со прописите
или одлуките на факултетите за оние ученици кои
во средна стручна школа не учеле латински јазик,
а знаењето на овој јазик им е неопходен услов за
студиите на факултетот на кој се запишани.

II

Факултетскиот совет може согласно условите
што сам ќе ги определи исклучително да им одо-
брува поединечно запишување на свршените уче-
ници од средни стручни и на нив соодветни шко-
ли (средни уметнички школи, воени школи за под-
готвување активни офицери, Виша политичка шко-
ла и Школа за офицери на Народната милиција)

за кои со оваа одлука не е установено правото за
запишување на факултет, ако во поглед школската
спрема и траењето на школувањето ги исполнуваат
условите приведени во точ. 2 од оваа одлука.

III

На кој факултет ќе можат да се запишат свр-
шени ученици од новооснованите средни стручни
школи, определува Одборот за просвета при Соју-
зниот извршен совет.

IV

Се овластува Одборот за просвета при Соју-
зниот извршен совет да дава, по потреба, објасне-
нија за примена на оваа одлука.

V

Со влегувањето во сила на оваа одлука преста-
нува да важи Одлуката за правото да се запишу-
ваат на факултети свршените ученици на средните
стручни школи („Службен лист на ФНРЈ“, бр 35/53)
и Одлуката за запишување свршените ученици на
средните стручни школи на факултети („Службен
лист на ФНРЈ“, бр. 29/54), со нејзините измени и
дополненија („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 39/54).

VI

Оваа одлука влегува во сила со денот на обја-
вувањето во „Службениот лист на ФНРЈ“.

Р. п. бр. 188

17 јуни 1955 година

Белград

Сојузен извршен совет

Секретар,

Потпретседател,

Г. Љко Зековиќ, с. р. Светозар Вукмановиќ, с. р.

272.

Врз основа на главата XXVI оддел 3 од Соју-
зниот општествен план за 1955 година Сојузниот
извршен совет донесува

О Д Л У К А

ЗА НАЧИНОТ НА ДОГОВАРАЊЕТО НА ИСПО-
РАКИТЕ НА ЈАГЛЕН ЗА III ТРИМЕСЕЧЈЕ ОД
1955 ГОДИНА

1. Рудниците на јаглен се должни при догова-
рањето испораките на јаглен за III тримесечје од
1955 година да го опфатат со ова договарање само
свое производство на јаглен во тоа тримесечје,
освен оние количини што им се потребни за соп-
ствена потрошувачка.

Рудниците на јаглен се должни при договара-
њето за III тримесечје од 1955 година првенствено
да ги договорат неиспорачаните количини јаглен
според договорите од II тримесечје на 1955 година,
со тоа што потрошувачите на јаглен не можат да
склучат за III тримесечје од 1955 година поголеми
количини јаглен од количините предвидени со оваа
одлука.

Договорите за испораки на јаглен згоден за ра-
бота на гасгенератори рудниците на јаглен можат
да ги склучуваат првенствено со оние потрошувачи
што го трошат тој јаглен за гасгенератори. Пого-
ните на водостопанството — водопрпните станици
можат да ги склучат оние количини на јаглен што
се сметаат нормални за обезбедување непречна
работа на овие погони.

2. Потрошувачите на јаглен можат да догова-
раат со рудниците на јаглен испорака само на онаа
количина што им е потребна за редовна потрошу-
вачка во III тримесечје од 1955 година со запасите
предвидени во оваа одлука.

Потрошувачите на јаглен можат да договараат
испораки, покрај количините јаглен што им се по-
требни за редовна потрошувачка во III тримесечје
од 1955 година, уште и следни запаси.

- а) железничките транспортни претпријатија — за 20 дена,
- б) железарите, Рудниците и топилниците на бакар, Бор и Рудникот на олово, Трепча — за 12 дена,
- в) индустриските претпријатија — за 10 дена,
- г) индустријата на градежни материјали и пливариите — за 10 дена,
- д) фабриките за шеќер и кавовини — за 60 дена,
- е) сите други стопански организации — за 10 дена.

Претпријатијата што купуваат јаглен за потребите на широка потрошувачка како и здравствениите и социјалните установи, можат да договараат испораки на оние количини јаглен, што ги сметаат како нормални за снабдување на граѓаните односно установите.

3. Договорането на испораките на јаглен за III примесечје од 1955 година ќе се изврши од 25 јуни до 5 јули 1955 година.

4. Одборот за стопанство при Сојузниот извршен совет може да определи поодделни службеници што во рудниците на јаглен ќе ја следат работата на приемот на понуди и склучување договори и за тоа ќе поднесат извештај.

5. Рудниците на јаглен се должни да поднесат до Управата за државни материјални резерви извештај за договорените количини јаглен според образецот што го пропишува таа Управа.

6. Стопанската организација — потрошувач што ќе склучи договор за испорака на количина јаглен поголема од онаа што и е потребна за редовна потрошувачка и запас, рудникот на јаглен што не ќе го склучи целокупното производство од III тримесечје 1955 година иако за истото постои побарувачка, како и одговорното лице во таа организација ќе се казни според одредбите на чл. 97 од Уредбата за трговската дејност и трговските претпријатија и дуќани.

7. Оваа одлука влегува во сила со денот на потпишувањето.

Р. п. бр. 190

18 јуни 1955 година

Белград

Сојузен извршен совет

Секретар, Потпретседател,
Велько Зековиќ, с. р. Светозар Вукмановиќ, с. р.

273.

Врз основа на чл. 32 од Уредбата за книговодството на стопанските организации („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 53/53 и 14/55), пропишувам

У П А Т С Т В О

ЗА ИЗМЕНИ И ДОПОЛНЕЊА НА УПАТСТВОТО ЗА ПРИМЕНА НА КОНТНИТЕ ПЛАНОВИ НА СТОПАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

Во Упатството за примена на контните планови на стопанските организации („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 1/54, 26/54 и 42/54) се вршат измени и дополнења, така што неговиот пречистен текст да гласи:

УПАТСТВО

за примена на контните планови на стопанските организации

А. ОПШТИ НАЧЕЛА

1. Стопанските претпријатија и дуќани ги водат деловните книги според начелата на двојното книговодство. По исклучок, во смисла на чл. 6 ст. 5 и 6 од Уредбата за книговодството на стопанските организации, земјоделските организации што ќе ги определи советот за стопанство на народниот одбор на околицата (градот, градската општина со одделни права), водат книговодство според начелата на про-

стото (едноставно) книговодство. Според начелата на простото (едноставно) книговодство го водат, по правило, своето книговодство во смисла на ст. 4 од истиот член и претпријатијата и дуќаните за кои народниот одбор на околицата (градот, градската општина со одделни права) решил да плаќаат паушален износ на име учество на околицата (градот, градската општина со одделни права) во добивката и други придонеси за општествената заедница.

2. Советот за стопанство на народниот одбор на околицата (градот, градската општина со одделни права) определува:

а) кои стопански организации се сметаат како мали, во смисла на чл. 6 ст. 3 од уредбата;

б) кои селско-стопански организации што се сметаат како опитни погони во смисла на одредбата од чл. 6 ст. 5 на уредбата, водат книговодство според скусениот контен план, а кои според начелата на едноставното (просто) книговодство.

Решенијата во поглед категоризацијата на стопанските организации во смисла на претходниот став, советот за стопанство на народниот одбор на околицата, градот или градската општина со одделни права ги донесува на почетокот на годината и не може да ги менува во текот на годината.

3. Сите стопански организации што не ги прогласил народниот одбор за помали во смисла на чл. 6 ст. 3 од уредбата, своето книговодство задолжително го водат според единствениот основен контен план.

Стопанските организации што се еднаш прогласени за помали своето книговодство го водат според скусениот контен план се' додека народниот одбор на околицата (градот, градската општина со одделни права) не ќе ги прогласи за средни односно поголеми стопански организации.

4. Книговодството на стопанските организации се води во деловните книги, според начелата на редноста, и тоа така:

а) од нив да може да се утврди вкупното работење на стопанската организација расчленето по поодделни деловни промени, по хронолошки ред и во бруто износи без пребивање;

б) книгите да бидат испишани со мастило, мастилен молив или со машина, со директно запишување или со копирање;

в) во книгите да не се оставаат празнини, туку по хронолошки ред да се исполнува смот празен простор за книжење;

г) еднаш извршено запишување да не смее да се брише а, по правило, ни да се прецртува, но ако сепак се врши тоа, мора јасно да се гледа првобитниот текст;

д) да не се вршат никакви измени за кои не би можело да се утврди дали се сторени при првото книжење или подоцна;

е) неповрзаните листови од деловните книги да не смеат да се уништуваат ниту од поврзаните книги да се ваѓаат листови;

е) сите книжења да мораат да се засниваат врз книговодствени документи од кои може да се утврди основот за книжење.

Сторнирањето на погрешно книжени деловни промени се врши, по правило, според методата на црвено сторно.

5. Извршените деловни промени се засниваат, по правило, врз писмената, како што се: купопродавни договори, заклучници, наредби или налози за нивно извршување, што ги склучуваат односно издаваат соодветните органи во претпријатието. Писмените наредби и налози можат и самите, во моментот кога станала деловна промена, да станат документи за правдање, како што е тоа случај со налозите за исплата, пребувањата на материјали и слично, врз кои е потврдено извршувањето на налозите. Врз основа на налозите и наредбите по кои не се извршени деловни промени, не се вршат книжења. Само овој документ врз кој е утврдено на определен начин извршувањето на деловната промена, се смета

како документ за книжење. Но, писмен налог што стопанската организација им издава на лица во претпријатието, може веќе во моментот на неговото издавање и предавање да претставува за претпријатието доказ за извршената деловна промена и, спрема тоа, документ за книжење (вирмански налог за исплата, вирмански налог за наплата, издадена фактура, влечен чек и сл.).

6. Покрај документите за правдање врз кои се утврдени станатите деловни промени, како основа за книжење можат да служат и такви книговодствени документи што врз основа на документите за правдање се составуваат во самата стопанска организација со цел да се олесни и подобри прегледноста на книжењата на деловните промени. Во такви документи спаѓаат: благајнички налози, приманотни налози, рекапитулации, бордерои и сл.).

Во книговодствени документи спаѓаат исто така и налозите за книжењата на исправките (сторна) на погрешно извршените книжења, што се потпираат на порано прокнижените налози и документи за правдање што биле погрешно прокнижени. Тука спаѓаат и други налози што се издаваат во книговодството, а се потпираат на прописите што важат, како на пример, книговодствени налози за книжење трошоците и расходите и приходите што се разграничуваат временски.

7. Документот за правдање, за да може да биде основа за книжење, треба да биде составен навремено, по правило, во моментот кога станала промената, и мора да содржи:

- а) назив на стопанската организација со адреса, или назив на одделението што го издало документот;
- б) назив на документот („налог за исплата“, „налог за примање материјали“, „требување материјали“, „фактура“ и слично);
- в) датум на издавањето на документот;
- г) имиња на лицата што учествуваат во извршувањето на деловната промена за која се однесува документот;
- д) содржина на деловната промена и основа за нејзиното извршување;
- ѓ) количини изразени на начинот што ѝ одговара на природата на извршената работа (килограми, метри итн.) и износи изразени во динари;
- е) потписи на лицата што се овластени за потпишување на такви документи.

Другите состоини се определуваат индивидуално за поодделни видови документи, спрема карактерот на односните операции.

Фактурите за продадените стоки можат да се издадат само за извршените испораки или услуги, и како такви претставуваат документ за книжење.

Фактурите издадени однапред (претфактури, условни фактури), што се издаваат пред извршените испораки односно услуги, не претставуваат документ за книжење, поради тоа на такви фактури мора видно да се означи дека се работи за однапред издадени фактури.

8. Документите мораат да бидат испишани со мастило, мастилен молив или со машина, и тоа директно или со копирање, а можат да бидат и фотокопии.

Кога се издаваат документите во повеќе примероци, мора на видлив начин да се означи кој примерок служи како основа за книжење. Ако поради делба на работата во книговодството, како основа за книжење покрај оригиналот служи и една или повеќе копии (на пример: кај методот на работа со повеќе дневници, ако еден налог се издава копиран во два примерка, и тоа еден за книжење на контото што треба да се задолжи, вториот за книжење на контото што треба да се одобри, и сл.), мора на секој примерок да се означат неговата цел.

9. Во документите, како во текстот така и во броевите, не смеат да се вршат ни исправки, ниту преправки, ниту бришења, што би ја доведеле во сомнение исправноста на документите.

Евентуалните исправки на грешки во документите се вршат на тој начин што ќе се пречрпа прво-

битниот текст или износ и се запишува нов, исправен текст или износ над пречртаниот.

Пречртувањето се врши со тенка линија, за да може да се прочита првобитниот текст.

Покрај исправената грешка во документот за правдање мора да биде одделно ставен зборот „исправи“ и исправката потврдена со потпис (параф) од лицето што е овластено за потпишување на односниот документ, со датумот на извршувањето на исправката.

Налозите на благајната и банката на кои се сторени грешки при издавањето во претпријатието, по правило, не смеат да се исправуваат, туку мораат да се поништат и да се издадат нови.

10. Местата во документите што се предвидени за запишување на текстот односно броевите, во случај кога нема потреба да се исполнуваат, мораат да се поништат, по правило, со пречртување. Непосредно зад паричниот износ испишан со букви мора да се стави зборот „динари“ односно називот на определената парична единица, а остатокот на празното место наменето за испишување износите со букви — да се поништи со пречртување. Исто така, треба да се поништи и празното место пред паричните износи испишани со цифри.

11. Сите документи што служат како основа за книжење во книговодството, мораат да се испратат до книговодството на начинот и во рокот што ќе ја обезбеди ажурноста на книговодството.

12. Документите за извршените деловни промени, пред нивното книжење подлежуваат на претходна контрола, која се состои од проверка на секој документ од формална, сметковна и суштинска страна. Извршената проверка се утврдува на самиот документ со потпис (параф) на лицето што извршило проверка.

13. По извршената проверка на документот се издава налог за книжење.

Налогот за книжење е писмен акт со кој раководителот на книговодството, односно лицето овластено од него, наредува да се изврши врз основа на прверениот документ книжење во деловните книги на претпријатието.

Налогот за книжење може да се издаде на одделни, специјално за оваа цел подготвени обрасци, или на самите документи за правдање.

Ако налогот за книжење се дава на одделен образец, на документите за правдање мора да се означат бројот на налогот за книжење.

Налогот за книжење го потпишува раководителот на книговодството или лицето овластено од него.

Контрирањето (определување контата на кои ќе се врши книжењето) во предниот налог се врши спрема содржината на деловната промена во форма на прост или сложен став.

Во налозите за книжење, исто така како и при книжењето во деловните книги, место да се испишува целиот назив на контото се позволува да се означува контото со бројот од контниот план.

Налозите за книжење, без оглед дали се издаваат одвоено или на самиот документ за правдање, мораат да бидат нумерирани.

14. По истекот на секој пресметковен период сите налози зедно со соодветните документи мораат да се средат и да се стават во одделни фасцикли, во кои мораат да бидат прицврстени на начинот што осигурува да не може да се загуби документацијата.

На кориците на фасциклата мора да биде испишан: а) назив на претпријатието или одделението, б) назив и реден број на фасциклата (предметот) почнувајќи од почетокот на годината, в) пресметковен период — месец и година, г) почетен и последен број на налозите за книжење ставени во фасцикли.

Налозите за книжење се ставаат во фасцикли по оној ред како што се нумерирани. Ако постои одвоена нумерација по предметите — налозите се фасцикулираат одвоено, според редниот број на налозите на поодделни предмети. Кога документите за правдање се одвојуваат од налозите за книжење, како на пример при одвојување документација за прав-

дање по работни налози, по погон или по производи, во фасцикулираните налози за книжење мора да биде означено местото каде се наоѓаат фасцикулираните документи за правдање.

В. ПРИМЕНА НА ЕДИНСТВЕНИОТ ОСНОВЕН КОНТЕН ПЛАН ЗА СТОПАНСТВОТО

1. ОПШТИ ОДРЕДБИ ЗА ПРИМЕНА НА ЕДИНСТВЕНИОТ ОСНОВЕН КОНТЕН ПЛАН ЗА СТОПАНСТВОТО

15. Сите стопански организации, освен помалите претпријатија, должни се да ги водат своите книговодства врз основа на Единствениот контен план за стопанството.

16. Целокупната дејност на стопанската организација мора да биде опфатена со пропишаните двоцифрени основни конта. Не смеат да се отвораат нови двоцифрени конта освен пропишаните. Не се отвораат двоцифрени основни конта што не ѝ се потребни на стопанската организација (на пример: контото „Производство во тек“ (52) не го отвора трговско претпријатие, бидејќи тоа нема производство, освен во случај на постоење споредни дејности).

17. Двоцифрените основни (синтетички) конта во единствениот основен контен план се расчленуваат, во начело, по десетичен (декаден) систем на тој начин што на постоеќата ознака на основното (синтетичко) конто и' се додава уште еден број почнувајќи од 0 до 9. На пример: основно конто што има ознака 04 (Инвенстиции во тек) може да се расчлени на натамошни 10 конта со ознака 040, 041, 042, 043... 049. Контата со трицифрена ознака можат да се расчленат на натамошни 10 четирицифрени конта. Така, на пример, контото 042 може да се расчлени на 0420, 0421, 0422... 0429, и натамошното расчленување може да се врши според истиот принцип.

Стопанските организации можат да применат и други методи за натамошно расчленување на двоцифрени основни конта (на пример: во форма на дропка во која бројтелот ќе го означува основното (синтетичко) конто, а именителот аналитичкото конто (на пример: 04/1 место 041 итн.).

II. ЕДИНСТВЕН ОСНОВЕН КОНТЕН ПЛАН ЗА СТОПАНСТВОТО

18. Единствениот основен контен план за стопанството содржи следни задолжителни основни (синтетички) конта групирани на следен начин:

Класа 0: Основни и издвоени средства

- 00 — Основни средства
- 02 — Банка — издвоени средства
- 03 — Должници за заеми од слободните средства на фондовите
- 04 — Инвестиции во тек
- 09 — Исправка на вредноста на основните средства

Класа 1 и 2: Финансиски и пресметковни конта

- 10 — Парични средства
- 11 — Чекови, валути и девизи
- 12 — Купувачи
- 13 — Други побарувања
- 14 — Аконтации на плати
- 15 — Плати според тарифниот правилник
- 16 — Односи со погоните и со одделните работни единици
- 17 — Разни средства
- 18 — Активни временски разграничувања
- 20 — Банка — дополнителен кредит за обртни средства
- 22 — Добавувачи
- 23 — Други обврски
- 24 — Обврски за покривање на придонесите на општествената заедница
- 25 — Обврски спрема работниците и службениците од добивката
- 28 — Пресметани плати
- 29 — Пасивни временски разграничувања

Класа 3 — Запаси на материјали и ситен инвентар

- 30 — Материјали на пат и набавка на материјали
- 31 — Запаси на материјали
- 35 — Материјали во доработка, обработка и манипулација
- 36 — Ситен инвентар и амбалажа
- 39 — Исправка на вредноста на материјали

Класа 4: Трошоци

- 40 и 41 — Материјали
- 42 и 43 — Услуги од други
- 44 — Амортизација
- 45 — Придонеси на општествената заедница и други придонеси
- 46 — Плати
- 48 — Собствени производи и услуги
- 49 — Распоред на трошоците

Класа 5: Производство

- 52 — Производство во тек
- 58 — Полупроизводи на сопственото производство
- 59 — Исправка на вредноста на запасите на недовршеното производство и полупроизводите

Класа 6: Запаси на готови производи и стоки

- 60 — Запаси на готови производи
- 64 — Исправка на вредноста на запасите на готови производи
- 65 — Набавка на трговски стоки
- 66 — Запас на трговски стоки
- 68 — Запас на трговски стоки во продавници
- 69 — Разлика во цената на трговските стоки

Класа 7: Реализација

- 70 — Трошоци на реализираните готови производи и услуги
- 71 — Набавна цена на реализираните трговски стоки
- 72 — Набавна цена на реализираните материјали и отпадоци
- 73 — Вонредни расходи
- 75 — Реализација на готовите производи и услуги
- 76 — Реализација на трговските стоки
- 77 — Реализација на материјалите и отпадоците
- 78 — Вонредни приходи
- 79 — Распоред на разликите на реализацијата

Класа 8: Финансиски резултат

- 84 — Добивка (загуба)
- 89 — Добивка на слободно располагање на стопанската организација

Класа 9: Извори на постојаните средства

- 90 — Фонд на основните средства
- 91 — Долгорочен кредит за довршените инвестиции
- 93 — Разни фондови
- 94 — Финансирање на инвестициите
- 96 — Фонд на обртните средства
- 97 — Кредит за постојаните обртни средства

III. СОДРЖИНА НА ПООДДЕЛНИ ОСНОВНИ КОНТА

19. Класа 0: Основни и издвоени средства

На контото 00 — Основни средства, се водат сите основни средства на стопанската организација според набавните цени, односно по цените утврдени со проценка врз основа на одделниот пропис.

За секој предмет или група истородни предмети од основните средства задолжително се води аналитичка евиденција. Аналитичката евиденција на основните средства мора да биде групирана на следен начин:

- 1) Градежни објекти:
 - а) градежни објекти на хидроградба
 - б) градежни објекти на сообраќајот и транспортот
 - в) градежни објекти на енергетски преноси и врски
 - г) стопански згради
- 2) Рударски работи и длабочински бушења
- 3) Машини, уреди и инсталации
- 4) Средства за транспорт и за врски

- 5) Инвентар, крупен алат и инструменти
- 6) Долгогодишни засади
- 7) Основно стадо
- 8) Патенти, лиценци и други права.

Исправките на вредноста на основните средства (книговодствени отписи) се вршат според индиректната метода, на тој начин што за висината на отписот, која и' одговара на висината на амортизацијата за замена се задолжува контото Фонд на основните средства (90), а одобрува контото Исправки на вредноста на основните средства (09).

Земјиштето не се евидентира во основни средства според вредноста, но за него се води евиденција за локацијата, големината, катастарскиот приход и слично.

На контото 02 — Банка — издвоени средства, се водат паричните средства на наменските фондови положени на одделна сметка при банката (средства на амортизациониот фонд, резервниот фонд и други фондови).

На контото 03 — Должници за заем од слободните средства на фондовите, се водат оние должници на кои стопанската организација ил дала долгоочен кредит од слободните средства на своите фондови. Аналитичката евиденција се води по должниците.

На ова konto се наоѓа прокнижен и износот на уплатениот заем на федерацијата.

На контото 04 — Инвестиции во тек, се води вредноста на набавките на нови инвестиции и инвестициони работи во тек, како за новата изградба така и за инвестиционите поправки.

За авансите дадени за поодделни работи или набавки, за секој вид или група набавени материјали и опрема, како и за секоја инвестициона работа, се води задолжителна аналитичка евиденција. Групирањето на аналитичката евиденција мора да се изврши на следен начин:

- а) аванси за инвестиции,
- б) запаса на материјалите и опрема,
- в) инвестиции во тек,
- г) инвестициони поправки во тек.

На контото 09 — Исправки на вредноста на основните средства, се книжат исправките на вредноста на основните средства, т. е. оној дел на амортизацијата што е определен за замена на основните средства.

Аналитичката евиденција на ова konto мора да им одговара на групите како е групирана аналитичката евиденција на контото 00.

20. Класа 1 и 2: Финансиски и пресметковни conta

На контото 10 — Парични средства се води готовинскиот промет на стопанските организации преку благајната и жиро сметката.

Аналитички ова konto задолжително се расчленува на готовинските средства во благајната и на жиро сметката.

Аналитичкото konto на благајната може, по потреба, да се расчленува на поодделни благајни што се водат во стопанската организација (на главна благајна, благајна на транспортни трошоци, на портоблагајна и слично).

Аналитичкото konto жиро сметка се задолжува за износот на одобрените кредити со одобрување на контото 20 — Банки — дополнителен кредит за обртните средства, ако е во прашање кредит за дополнителни обртни средства, односно одобрување на контото 97 — Кредит за постојаните обртни средства, ако е во прашање кредит за постојаните обртни средства. Sprema тоа, на ова konto ќе се води противвредноста на средствата што произлегуваат од одобрените кредити на стопанската организација — за постојаните и дополнителните обртни средства. Освен тоа, ова konto се задолжува за сите уплати што се вршат преку текуштата сметка на стопанската организација, а се одобрува за сите исплати.

На контото 11 — Чекови, валути и девизи, се книжат чековите примени за наплата, потоа валутите и девизите со кои располага стопанската организација и акредитивите што стопанската организа-

ција ги отворила во странска валута. Валутите и девизите се водат според званичниот курс, додека курсните разлики се книжат на контата временски разграничувања (konto 19 или 29). Ова konto задолжително се расчленува одделно на чекови, одделно на валути а одделно на девизи, одделно на отворените акредитиви во странска валута. Контата на валутите и девизите се расчленуваат уште и по поодделни странски вредности.

На контото 12 — Купувачи, се книжат измените во врска со работењето со купувачи на стоки и услуги. Задолжителна е аналитичка евиденција по поодделни купувачи, додека групирањето на аналитичката евиденција е слободно (на пример: на купувачи во земјата, и на купувачи во странство). Оние купувачи, што се јавуваат само еднаш или многу ретко, можат да се водат на збирното аналитичко konto.

Во рамките на ова konto, но во одвоени групи, се водат спорните и сомнителните побарувања. Спорните и сомнителните побарувања се водат во полн износ. За оној дел на побарувањето за кој се претпоставува дека нема да се наплати, се отвора одделно аналитичко konto во склоп на контото 12, под назив: „Исправка на вредноста на спорните и сомнителните побарувања“, на коешто на побарувачната страна се покажува износот на исправката кој се книжи на товар на контото вонредни расходи (konto 73).

На контото 13 — Други побарувања, се водат сите оние побарувања кои според своето значење немаат свое определено место во контниот план (аконтација по службена работа, вклучително аконтациите за дневници за службени патувања и преместувања, кауциите и депозитите на аконтацијата за платен превоз на работниците, што паѓаат на црвен товар, како и аконтациите за други издатоци што ги прави стопанската организација во вид на материјални или режиски трошоци).

На контото 14 — Аконтации на платите, се книжи на долговната страна износот на аконтациите и платите со издатоците што се признаваат како плати според чл. 31 ст. 1 под б) на Уредбата за распределба на вкупниот приход на стопанските организации и со соодветниот придонес за социјално осигурување, подигнат од банката на име тие исплати односно платен на име придонес за социјално осигурување. Овие книжења се вршат врз основа на времените и конечните платни списоци. Контото 14 — Аконтации на платите, треба да се расчлени во согласност со потребите на поодделни видови извршени исплати, но, по правило, не и по поодделни работници и службеници.

При таа прилика се одобрува контото 10 — Парични средства, и тоа преку одделното аналитичко konto — Благајна, за вкупниот износ на платите според времените и конечните платни списоци, а преку одделното аналитичко konto — Жиро сметка, за платениот придонес за социјално осигурување на овие плати.

На товар на контото 14 — Аконтации на платите се книжи уште и исплатата на надоместокот за годишен одмор и на поединечните аконтации со соодветниот придонес за социјално осигурување, а со одобрување на контото на благајната или жиро сметката во рамките на контото 10 — Парични средства.

Sprema тоа, на товар на контото 14 — Аконтации на платите се книжат сите исплати на платите на работниците и службениците пред издвојувањето на добивката и исплатата на соодветниот придонес за социјално осигурување, и на тој начин се осигурува согласност на книжењата извршени во стопанската организација и на соодветните книжења во општествената евиденција при банката.

Контото 14 — Аконтации на платите, се одобрува за неисплатениот износ на аконтациите, односно платите во времените или конечните платни списоци, потоа за распределениот пресметан придонес за социјално осигурување врз вкупно пресметаните плати според тарифниот правилник по конечните платни списоци, и најпосле за фактично испла-

тениот износ на работниците и службениците во вид на аконтација според времениот платен список, односно во вид на разлика до полниот износ на пресметаните плати пред издавање на добивката според конечниот платен список, како и за износот на извршеното запирање. Спрема тоа, контото 14 — Аконтации на платите, се израмнува, освен во случај на постоење исплати на име плати кои уште не можат да се укалкулираат туку се исплатуваат однапред, а тоа е, по правило, само случај со надоместокот на платите за време на годишен одмор, ако се исплатува овој надоместок однапред.

По исклучок, во стопанските организации што вршат книжења на платите врз основа на платниот фонд пресметан со примена на процентот, ако се исплатува поголем износ на платите на работниците и службениците отколку што е книжен на контото 46 — Плати, било од средствата на резервниот фонд на стопанската организација, било врз основа на гарантираниот износ на платите, неисплатените износи на таквите плати не му се одобруваат на контото 14 — Аконтации на платите, во смисла на претходниот став, туку на одделното аналитичко konto, Обврските за неисплатените плати на контото 15 — Плати според тарифниот правилник а на товар на контото 10 — Парични средства (Благајна).

Меѓутоа, ако стопанската организација не реализира достаточен вкупен приход за да може да ја покрие цената на чинењето на реализираниите производи и услуги, т. е. ќе реализира загуба, или ако извршила поголема исплата на платите од добивката со соодветен придонес за социјално осигурување отколку што внесуваат реализираниите плати од добивка според наредната пресметка, поради изменетиот начин на исплатите на платите доаѓа и до соодветни поинакви книжења. Бидејќи во случај на реализирање загуба односно отповеќе исплатени плати од добивката, износот на укалкулираните плати што му одговара на износот на реализираната загуба односно на отповеќе исплатените плати од добивката може да се исплати само на товар на издвоените средства од резервниот фонд на стопанската организација, со тоа толкав износ на тие средства претходно да се пренесе на жиρο сметката при банката, едино отстапување од редовниот начин на книжење се состои во книжењето на тоа пренесување на средствата на товар на контото 10 — Парични средства, одделно аналитичко konto Жиро сметка, а во корист на контото 02 — Банка — издвоени средства. Но, ако стопанската организација не располага со толкави непотрошени средства на својот резервен фонд за да може да ја покрие исплатата на полниот износ на укалкулираните плати, доаѓа во обир само исплатата која може да се покрие од средствата на резервниот фонд односно до износот за кој гарантира народниот одбор на околицата, и со тоа во врска се вршат следни книжења. На товар на контото 14 — Аконтации на платите, а во корист на контото 10 — Парични средства, одделно аналитички conta Благајна и Жиро сметка, се книжи износот определен за исплата на работниците и службениците, до висината на гарантираниот износ, заедно со соодветниот придонес за социјално осигурување. Еквивалентно неисплатената разлика до гарантираниот износ се книжи на порано изложениот начин со задолжување на контото 10 — Парични средства, одделно аналитичко konto Благајна, а со одобрување на контото 14 — Аконтации на платите. Ако стопанската организација веќе им исплатила поголем износ на работниците и службениците од гарантираниот износ, за таа разлика се намалуваат наредните исплати на платите преку гарантираниот износ.

Во таков случај исплатата на укалкулираните плати според тарифниот правилник преку гарантираниот износ на платите може да се врши дури по извршеното покритење на повеќе исплатените плати од добивката, односно на реализираната загуба. Со тоа во врска, едновременно со товарењето на контото 14 — Аконтации на платите, за гарантираниот износ на платите, при книжењето на товар на ова

konto на разликата до полниот износ на пресметаните плати според тарифниот правилник со соодветниот придонес за социјално осигурување, се одобрува контото 25 — Обврски спрема работниците и службениците од добивката, за непокриениот износ на исплатите што биле извршени на товар на контото 25 и контото 84 — Добивка (загуба), за износот на непокриената загуба. Остатокот по така извршените покритења се исплатува и книжи со одобрување на контото 10 — Парични средства. Книжењето на износот за извршеното покритење на повеќе исплатените плати од добивката и реализираната загуба се врши на товар на одделното аналитичко konto во рамките на контото 14 — Аконтации на платите.

Ако стопанската организација во наредниот пресметковен период реализира добивка, од добивката прво се покриваат неисплатените плати што биле користени за покритење на загубата, односно на отповеќе исплатените плати од добивката. Со тоа во врска се врши книжење со товарење на контото 84 — Добивка (загуба), одделно аналитичко konto и контото 89 — Добивка на слободно располагање на стопанската организација, и со одобрување на контото 15 — Плати според тарифниот правилник, за износот на неисплатените плати што се покриваат, на контото 10 — Парични средства, одделно аналитичко konto Жиро сметка, за исплатениот придонес за социјално осигурување на тие плати, или контото 23 — Други обврски, како обврски за тој неисплатен придонес.

На контото 15 — Плати според тарифниот правилник на долговната страна се книжи фактично исплатениот износ во вид на аконтација според времениот платен список, во вид на разлика според конечниот платен список, односно во вид на запирање. Покрај тоа, на товар на ова konto се книжи дополнителната исплата на платите според тарифниот правилник што не биле исплатени според времените или конечните платни списоци, потоа износот на платите преку гарантираниот износ што служи за покритење на повеќе исплатените плати од добивката и износот за покритење на загубата.

Во корист на контото 15 — Плати според тарифниот правилник, се книжи вкупниот износ на пресметаните плати според тарифниот правилник, а врз основа на конечните платни списоци, како и износот на дополнителното покритење од реализираната добивка на платите што биле користени како покритење на отповеќе исплатените плати од добивката и како покритење на загубата. При тоа за износот на пресметаните плати според тарифниот правилник се задолжува контото 28 — Пресметани плати, одделно аналитичко konto Распоредени пресметани плати, а за износот на вратените плати што служеле како покритење — контото 84 — Добивка (загуба), односно контото 89 — Добивка на слободно располагање на стопанската организација, спрема тоа дали бил покриен износот на загубата или на отповеќе исплатените плати од добивката.

На контото 16 — Односи со погоните и со одделните деловни единици се книжат сите деловни промени на стопанската организација во однос со нејзините издвоени погони и со другите деловни единици ако за такви погони или единици се водат издвоени книговодства. Задолжително треба да се отвори одделна аналитичка евиденција за секоја издвоена погонска или деловна единица.

На контото 17 — Разни средства, се книжат сите други средства што по своето значење немаат свое определено место во контниот план (на пример: меници, хартии од вредности и сл.).

На контото 19 — Активни временски разграничувања, се водат аналитички по видовите на разграничувањата платените материјални трошоци спроти пресметаните, станатите ризици спроти пресметаните, а на крајот на годината однапред платените материјални трошоци и ненаплатените приходи.

На ист начин на контото 29 — Пасивни временски разграничувања, се книжат пресметаните материјални трошоци спроти платените, пресмета-

ните ризици спроти станатите, а на крајот на годината неисплатените материјални трошоци и однапред наплатените приходи.

Стопанските организации можат да ги водат како активните така и пасивните временски разграничувања место на напоредните (паралелните) конта (19 и 20), само на конто 19, со тоа што во билансот да ги искажуваат одвоено активните од пасивните временски разграничувања и да не ги пребијат ако не се од иста содржина.

На конто 20 — Банки — дополнителен кредит за обртни средства, се води износот на одобрените дополнителен кредит едновременно книжен на товар на конто 20 Жиро сметка (10). По потреба, ова конто се расчленува на аналитички конта, а на начинот како што е извршено расчленувањето кај банката. На товар на ова конто не се вршат никакви други книжења освен книжењата во врска со враќањето на кредитот.

На конто 22 — Добавувачи, се книжат сите измени во врска со работењето со добавувачите на стоки и услуги. Аналитичките конта на добавувачите можат претпријатијата да ги групираат според своите потреби (на пример: добавувачи во земјата и добавувачи во странство). Одделно аналитичко конто се отвора за примените нефактурирани стоки и услуги.

На конто 23 — Други обврски, се книжат обврските: спрема амортизациониот фонд на име укалкуираната односно пресметаната амортизација, за ануитетите за долгорочен кредит, за придонесите за резервниот фонд и за инвестициониот фонд, ако се издвојуваат пред пресметувањето на добивката, за придонесот за кадрови како и за прегодни односи со заводот за социјално осигурување (на пр. непосредна исплата на детскиот додаток преку банката и сл.). Исто така, расчленето по аналитички конта на поверителите, се книжат сите други обврски кои според своето значење немаат свое определено место во контниот план (на пр.: обврски за членарина на коморите и на стручните здружења, обврски за запирање на износите врз основа на судски пресуди и други запирања од платите, на неисплатена стипендија на студентите и на учениците на средни школи, пенали, казни, како и обврски за примени кауции и сл.).

На конто 24 — Обврски за покрите на придонесите на општествената заедница, се книжат аналитички расчленето следниве обврски:

- а) интересите на основните средства,
- б) данокот на промет,
- в) земјарината,
- г) данокот на редовна добивка,
- д) данокот на вонредна добивка,
- е) данокот на рента,
- ж) делот на добивката за околијата (градот, градската општина),
- з) обврските за запените даноци,
- д) другите обврски спрема општествената заедница.

За секоја обврска за покрите на придонесите за општествената заедница стопанската организација е должна да го означи денот на стасалоста и ликвидирањето на обврските (валутирање).

На конто 25 — Обврски спрема работниците и службениците од добивката, се книжат на долговната страна преку одделните аналитички конта исплатените износи на материјалното осигурување на работниците и службениците за болување за првите седум дена, потоа исплатените надоместоци за одвоен живот до висината утврдена со тарифниот правилник, исплатените награди за заштеди на трошоците, односно за намалување на цената на чинењето со соодветниот придонес за социјално осигурување, и исплатените наголемени плати над платите според тарифниот правилник со соодветниот придонес за социјално осигурување. Покрај тоа, ако при распределбата на делот од добивката кој претставува учество на стопанската организација

во добивката во наредните пресметковни периоди се утврди помал износ на таа добивка предопределен за наголемување на платите над платите според тарифниот правилник или за други исплати, отколку според претходната пресметка, за исправката на повеќе распределените плати од добивката со соодветниот придонес за социјално осигурување исто така се товари ова конто.

При задолжувањето на конто 25 — Обврски спрема работниците и службениците од добивката, се одобрува конто 10 — Парични средства, и тоа одделното аналитичко конто Благајна, за фактично извршените исплати на работниците и службениците, а одделното аналитичко конто Жиро сметка за исплатениот соодветен придонес за социјално осигурување, како и конто 23 — Други обврски, за евентуалните запирања или за неисплатениот придонес за социјално осигурување. За исправката на повеќе распределените плати од добивката со соодветниот придонес за социјално осигурување се одобрува конто 89 — Добивка на слободно располагање на стопанската организација, односно конто 84 — Добивка (загуба) спрема тоа дали е во прашање повеќе исплатен износ од делот на добивката што претставува учество на стопанската организација во добивката, предопределен за плати, или претставува некоја законска обврска од добивката спрема работниците и службениците.

Во корист на конто 25 — Обврски спрема работниците и службениците од добивката, преку одделните аналитички конта се книжат износите на надоместокот наместо плата за првите седум дена болување, потоа надоместокот за одвоен живот до висината утврдена со тарифниот правилник, наградите за заштеди на трошоците односно за намалување цената на чинењето, со соодветниот придонес за социјално осигурување и наголемувањето на платите над платите според тарифниот правилник со соодветниот придонес за социјално осигурување. Освен тоа, ако постојат повеќе исплатени плати или надоместоци од добивката, на ова конто му се одобрува и износот на платите според тарифниот правилник врз основа на времените и конечните платни списоци преку гарантираниот износ, што служи за покрите на отповеке исплатените плати од добивката и на соодветниот придонес за социјално осигурување.

Кај стопанските организации кои износите на надоместокот наместо плата за првите седум дена болување, потоа надоместоците за одвоен живот до висината утврдена со тарифниот правилник и наголемувањето на платите над износот според тарифниот правилник, ги издвојуваат пред утврдувањето на добивката, овие износи исто така му се одобруваат на конто 25 — Обврски спрема работниците и службениците од добивката, а за нивна исплата се товари ова конто.

Во корист на конто 28 — Пресметани плати, на одделно аналитичко конто 28/1 — Износ на пресметани плати, се книжат вкупно пресметаните плати со соодветниот придонес за социјално осигурување, а на товар на конто 46 — Плати, 73 — Вонредни расходи, конто од класата 3 — Запаси на материјали и ситен инвентар, или некое друго конто, ако се издвојуваат пред утврдувањето на добивката.

Ако стопанската организација плаќа придонес за социјално осигурување по пониска норма од пропишаната со сојузниот општествен план, за разликата меѓу износите на придонесот за социјално осигурување пресметани според овие две норми, се задолжува ова конто преку одделното аналитичко конто 28/1 — Износ на пресметаните плати, а се одобрува конто 84 — Добивка (загуба).

Конто 28 — Пресметани плати, се задолжува, едновременно со одобрување само преку одделното аналитичко конто 28/2 — Распоредени пресметани плати, за вкупниот износ на пресметаните плати пред издвојувањето на добивката и соодветниот из-

нос на придонесот за социјално осигурување пресметан според нормата по која стопанската организација го плаќа овој придонес. При таа прилика се одобрува контото 15 — Плати според тарифниот правилник, за износот на пресметаните плати пред издвојувањето на добивката, а контото 14 — Аконтации на платите, за соодветниот износ на придонесот за социјално осигурување пресметан според нормата според која стопанската организација го плаќа овој придонес.

При составувањето на бруто билансот во текот на деловната година, одделните аналитички конта во рамките на контото 28 — Пресметани плати, се внесуваат и искажуваат во бруто билансот одвоено. На крајот на деловната година овие аналитички конта се израмнуваат меѓу себе.

Функцијата на контото 29 — Пасивни временски разграничувања, објаснета е со контото 19 — Активни временски разграничувања.

21. Класа 3: Запаси на материјали и ситен инвентар
 На контото 30 — Материјали на пат и набавка на материјали, се книжи задолжително материјалот на пат, а незадолжително и набавката на материјали. Ако на ова конто се книжи и набавка на материјали, треба за набавките да се отвори одделно аналитичко конто. На аналитичкото конто набавка на материјали се книжат само оние набавки за кои пред книжењето на контото 31 е потребно да се формира цената, било фактична франко складиште или постојана (планска) цена.

Ако запасите на материјалите се водат по постојаните цени, разликите помеѓу фактичните и постојаните цени се прекнижуваат во корист или на товар на контото 39.

Сопствениите услуги што ги врши стопанската организација при набавката на материјали, можат да се книжат непосредно на товар на соодветните конта во класата 3 — Запаси на материјали и ситен инвентар. Но ако тие услуги биле претходно книжени преку контото на класата 4 — Трошоци, за износот на тие услуги при трошењето на такви материјали се товари контото 48, на начинот како е тоа објаснето со ова конто.

На контото 31 — Запаси на материјали, се водат запасите на сировини, помошните материјали, набавените полупроизводи и делови, задолжително расчленето по видовите на материјалите, но согласно групиранио спрема потребите на стопанската организација (на пр.: сировини, помошни материјали, гориво, отпадоци, стари материјали и слично). Запасите на материјали можат да се водат според набавната цена или според постојаната цена.

На контото 35 — Материјали во доработка, обработка и манипулација, се книжат сите материјали што се испраќаат на доработка, обработка и манипулација до други стопански организации.

При враќањето на материјалите по извршената доработка, обработка и манипулација, се одобрува ова конто, а се задолжува контото 31 непосредно или посредно, преку контото 30, ако стопанските организации ги водат материјалите според постојаните цени.

На ова конто се книжи и помала сопствена доработка и манипулација. Сопствениите услуги што ги врши стопанската организација околу доработката и манипулацијата на материјали, можат да се книжат преку контата од класата 4. Ако таквите услуги ја товарат набавната цена на материјалите во класата 3, при утрошокот на таквите материјали износот на услугите се книжи преку контото 48 на начинот како што е тоа објаснето кон тоа конто. Ваков начин на книжење доработка, обработка и манипулација обично вршат угостителските и трговските стопански организации.

Стопанските организации што доработуваат, обработуваат стока и манипулираат со неа, при враќањето на доработените стоки го товарат соодветното конто во класата 6 на начинот како што е објаснето за книжење набавките на тие конта.

На контото 36 — Ситен инвентар и амбалажа, се води ситниот инвентар и онаа амбалажа која не се смета за основно средство. Задолжително аналитичко расчленување се врши според видовите на инвентарот и амбалажата. Аналитичката евиденција може да се групира на ситен инвентар или амбалажа на запас, и ситен инвентар или амбалажа во експлоатација, потоа на авто-гуми итн.

Книжењето на утрошокот на ситниот инвентар се врши на еден од следниве начини:

а) при ставањето во употреба на ситниот инвентар се отпишува веднаш 50% од набавната цена на товар на трошоците во класата 4 а преостанатите 50% се отпишуваат при расходувањето на ситниот инвентар. Во тој случај треба во рамките на синтетичкото конто 36 да се водат две аналитички конта, и тоа за ситен инвентар на запас и за ситен инвентар во експлоатација. Ситниот инвентар во експлоатација се води според вредноста која изнесува 50% од набавната цена;

б) во рамките на ова конто се отвора аналитичко конто исправки на вредноста на ситниот инвентар, амбалажа и авто-гуми. Врз основа на процентката на траењето на ситниот инвентар, амбалажата и авто-гумите, кај која треба да се земаат во обзир и трошоците на поправките, а со тоа во врска и продолжувањето на рокот на траењето во употреба, се определува процентот на месечниот калкулативен отпис на инвентарот, амбалажата и авто-гумите.

Врз основа на утврдениот процент се одобрува месечниот калкулативен отпис на ситниот инвентар, амбалажата и авто-гумите во корист на ова аналитичко конто, а на товар на соодветното конто на трошоците од класата 4.

На товар на аналитичкото конто исправки на вредноста се книжат расходуваните делови на ситниот инвентар, амбалажата и авто-гумите што станале неупотребливи, и тоа според набавните цени, а во корист на соодветното аналитичко конто на ситниот инвентар, амбалажата и авто-гумите во ова синтетичко конто.

Поправките на ситниот инвентар, амбалажата и авто-гумите се книжат исто така на товар на ова конто.

Начинот на книжењето на ситниот инвентар и амбалажата изнесен во оваа точка обично се применува кај трговските и угостителските стопански организации. Угостителските стопански организации од 1 јануари 1954 година водат, меѓутоа, голем дел од ситниот инвентар како основни средства, при што мораат да водат сметка таквиот инвентар да се отпишува на ист начин како и за основните средства.

в) ситниот инвентар со рок на траење покуц од една година, но со поголема вредност при давањето во експлоатација се книжи преку контото 19 — Активни временски разграничувања, а временското отпишување се врши преку контото 29 — Пасивни временски разграничувања.

На ист начин преку контото 19 и 29 се врши книжењето на ситниот инвентар што е наменет само за определена серија производи или за неколку серији едноподробно;

г) стопанската организација може да установи список на ситниот инвентар кој може да се отпише веднаш со полната вредност.

На контото 39 — Исправка на вредноста на материјали, се книжат отстапувања од постојаните цени на материјалите евидентирани на контата 31 до 36.

Контото 39 може да има на крај на пресметковниот период долговно или побарувачно салдо. Стопанската организација го пренесува кон крајот на пресметковниот период делот на таквото салдо што му одговара на потрошениот износ на материјалите во тој период на товар или во корист на контото на материјалите во класата 4 (конто 40). Истиот износ се пренесува натаму на товар или во корист

на контото 59 — Исправка на вредноста на запасите на недовршеното производство или полупроизводите, со едновремено одобрување односно задолжување на контото 49 — Распоред на трошоците.

При пренесувањето на вредноста на довршеното производство од контото на класата 5 на контото 60, се отпишува и соодветниот износ на отстапувањето од постојаните цени на материјалите на товар или во корист на контото 64. Од контото 64 се пренесува отстапувањето на постојаните цени на материјалите онака како што се пренесува и намалувањето односно наголемувањето цените на чинењето на соодветното аналитичко konto од синтетичкото konto 70.

22. Класа 4: Трошоци

На контата 40 и 41 — Материјали, се книжи сèот утрошок на материјали, било да се во прашање материјали на изработка, било материјали на општите трошоци.

Производните претпријатија, кога во своите калкулации ги водат одвоено непосредните од посредните трошоци (материјали за изработка и режиски материјали), можат да го употребат контото 40 за непосредни трошоци на материјалите, а контото 41 за посредните трошоци на материјалите (општи материјални трошоци).

Стопанските организации задолжително ги расчленуваат материјалните трошоци според видовите на општите трошоци.

Општите материјални трошоци во производителната или производително-услугната стопанска организација можат да се расчленат, на пример, на следниве видови трошоци:

- а) помошни материјали за изработка,
- б) набавена електрична енергија,
- в) набавена вода,
- г) цврсти горива,
- д) течни горива,
- ѓ) плински горива,
- е) мазива,
- ж) ситен инвентар,
- з) амбалажа,
- с) материјали за поправки и одржувања,
- и) материјали за транспортни средства,
- ј) канцелариски материјали,
- к) списанија и весници,
- л) заштитни средства при работењето (заштитни облека, обувки, млеко и сл.),
- љ) службени облека,
- м) храна и пијалоци на укрцаниот персонал на поморски бродови.

Аналогно расчленување на општите материјални трошоци со потребната спецификација може да се изврши за стопанските организации од други гранки на стопанската дејност.

На контата 42 и 43 — Услуги од други, се книжат услугите од други стопански организации, како и од други правни и физички лица што самите плаќаат данок на доход. Стопанските организации задолжително ги расчленуваат услугите од други според видовите на општите трошоци.

Општите трошоци на услугите од други можат да се расчленат, на пример, на следниве видови трошоци:

- а) поправки извршени од други,
- б) премии на осигурувањето,
- в) транспортни трошоци,
- г) поштенско-телеграфски и телефонски трошоци,
- д) патни трошоци (без дневници),
- ѓ) трошоци на продажбата,
- е) трошоци за реклама,
- ж) трошоци на вештачење, советувања, ревизија и арбитража,
- з) интереси на кусорочните кредити,
- с) трошоци на платниот промет,
- и) кирији и закупнини,

ј) трошоци за патенти, лиценци и слични права (ако патентите, лиценците и другите права не се активирани врз основните средства, во кој случај се книжат како амортизација на товар на контото 44),

- к) дневници и патни паушали,
- л) воден придонес,
- љ) трошоци за превоз на работниците на работа и од работа,
- м) пенали определени со сојузни прописи,
- н) провизија на аквизитери (кај издавачката дејност),
- њ) авторски хонорари,
- о) други трошоци (7 дена болувања кај трговијата и сл.).

Ако врз основа на сојузните прописи висината на поодделни трошоци од претходниот став е ограничена, може да се книжи на товар на овие контата само до ограничениот износ, додека остатокот ќе се книжи на товар на средствата за самостојно располагање.

На контото 44 — Амортизација, се книжи износот на амортизацијата на основните средства што стопанската организација ја пресметува применувајќи ги пропишаните норми на амортизацијата. Во калкулациите на поодделни производи елементот на амортизацијата може да се опфати и во општите трошоци.

Ако стопанската организација врз основа на одделни прописи е деломично или целосно ослободена од уплатата на амортизацијата, таа и во тој случај го врши укалкулирањето во полн износ пресметан со примена на пропишаната норма. При тоа износот на амортизацијата што се уплатува во амортизациониот фонд му се одобрува на контото 23 — Други обврски, одделно аналитичкото konto, додека износот на укалкулираната амортизација кој не се уплатува, се книжи преку контото временски разграничувања во корист на вонредните приходи.

На контото 45 — Придонеси за општествената заедница и други придонеси, се книжат овие придонеси:

- а) интерес на основните средства,
- б) земјарина,
- в) анцитети за кои гарантира околицата, градот односно градската општина со одделни права (на пример во трговијата),
- г) придонес за резервниот фонд (ако се пресметува на товар на трошоците, на пример во трговијата),
- д) придонес за инвестициониот фонд (ако се пресметува на товар на трошоците, на пример во трговијата),
- ѓ) придонес за кадрови,
- е) придонеси за членарина на коморите и стручните здруженија,
- ж) придонес односно провизија за заедницата на стопанските организации,
- з) придонес за унапредување на производството и истражувањето,
- и) други придонеси.

Ако со сојузни прописи висината на поодделен придонес од претходниот став е ограничена, може да се книжи на товар на ова konto само до ограничениот износ додека остатокот се книжи на товар на средствата за самостојно располагање.

Расчленувањето се врши по поодделни видови придонеси.

На товар на одделните аналитички conta се книжи делот на работот што го внесуваат продавниците на производните претпријатија во смисла на чл. 78 од Уредбата за распределба на вкупниот приход на стопанските организации во својот инвестиционен и резервен фонд.

На контото 46 — Плати, книжењето се врши, по правило, на крајот на секој месец.

Со платите пресметани по време односно по ефект врз основа на тарифниот правилник на стопанската организација, како и со издатоците што се признаваат како плати, се товари цената на чи-

нењето на производите, производните фази, односно погоните, со претходно книжење преку конто 46 — Плати.

На товар на конто 46 — Плати, се книжи и придонесот за социјално осигурување кој се однесува за укалкулираните плати книжени на ова конто.

Конто 46 — Плати, во производителните стопански организации, по правило, се расчленува во две групи аналитички конта, плати на изработката и плати во општите трошоци. Покрај тоа, на конто 46 — Плати, мора да биде обезбедена евиденцијата на платите во смисла на распределбата во чл. 31 и 32 од Уредбата за распределба на вкупниот приход на стопанските организации. Стопанската организација може слободно да изврши натамошно аналитичко расчленување на платите на конто 46 на начинот што ќе и' одговара најдобро.

Стопанските организации што го утврдуваат платниот фонд со примена на одредениот процент врз реализираниот промет, го книжат на товар на конто 46 — Плати, износот на утврдените плати со примена на процентот, ако нивниот реализиран вкупен приход овозможува полно покривање на износот на платите утврден со примена на процентот. Меѓутоа, ако не е реализиран вкупен приход на овие организации достаточен за покривање на полниот износ на платите утврдени со примена на процентот врз реализираниот промет, на товар на конто 46 — Плати, се книжи само онолку износ на реализираните плати со примена на процентот, колкав може да биде покриен со реализираниот вкупен приход.

Во рамките на книжениот износ на реализираниот платен фонд со примена на процентот преку одделните аналитички конта на основното конто 46 — Плати, се книжат платите и соодветниот придонес за социјално осигурување.

Вкупниот износ со кој се задолжува конто 46 — Плати, му се одобрува на конто 28 — Пресметани плати — одделно аналитичко конто — Износ на пресметаните плати.

Платите што не влегуваат во цената на чинењето на производите и услугите односно не претставуваат трошоци, не се книжат преку конто 46 — Плати, туку непосредно преку конто 73 — Вонредни расходи — на соодветното конто од класата 3 — Запаси на материјали и ситен инвентар, и сл.

На конто 48 — Сопствени производи и услуги, се книжат овие трошоци што еднаш веќе поминале низ контата на класата 4 и се враќаат од контата на класата 5 и 6 или 7 преку класата 3 или 4 повторно по процесот на работата.

Сите трошоци што веќе еднаш биле прокнижени на кое и да е од контата на класата 4 и пренесени натаму на контата од класата 5, 6 или евентуално 7, и се враќаат во вид на производи, полупроизводи, услуги или како материјали повторно во процесот, мораат по враќањето во процесот да се книжат преку конто 48, а не преку другите конта од класата 4 (освен конто 49 како пресметковно конто, преку кое се врши пренесување на сите трошоци во текот на годината). Ако, на пример, стопанската организација има сопствена леарница која главно служи за потребите на самата организација, а покрај тоа и набавува лив, таа го води, по правило, ситиот лив на конто 31 — Запаси на материјали. Трошењето на сопствениот лив во производството, се книжи преку конто 48, а не преку контата 40—41.

Со оглед дека водењето на таков лив или кој и да е друг материјал одвоено од ливот или кој и да е друг материјал што е набавен, би предизвикало големи тешкотии, стопанската организација при книжењето на утрошокот на сировините и материјалите во прв ред го задолжува конто 48 за вкупниот износ што е пренесен од контата на класата 5, 6 или 7 во односниот пресметковен период, без оглед дали е во прашање сопствен или набавен лив, и без оглед дали е во прашање трошењето на

кој и да е друг вид сировини и материјали. Дури од моментот кога преку конто 48 е пренесен целиот износ што е вратен од контата на класата 5, 6 или 7, книжењето на утрошокот на материјалите се врши редовно преку другите конта од класата 4.

Конто 48 може да се расчлени, аналогно со расчленувањето на класата 4, на поодделни конта, со оглед на потребите на составувањето на калкулациите.

Полупроизводите на сопственото производство што се книжени на конто 58, можат во натамошната фаза на производството да се пренесуваат и непосредно на товар на конто 52 — Производство во тек, без употреба на конто 48.

Трговските претпријатија и дуќани, како и другите непроизводни стопански организации, ги книжат, по правило, вкупните трошоци на споредната дејност (на пример, транспорт) на конто 52 — Производство во тек. При тоа овие трошоци претходно се книжат на товар на соодветните конта во класата 4 — Трошоци, на ист начин како и другите трошоци. Едновременно, меѓутоа, се врши за нивниот износ задолжување на конто 52 — Производство во тек, со одобрување на конто 49 — Распоред на трошоците, одделно аналитичко конто — Распоредени трошоци на споредната дејност. Пренесување на конто 52 — Производство во тек, може да се врши и на крај на месецот за вкупниот износ на извршените книжења на трошоците на споредната дејност во текот на месецот.

За покривање на овие трошоци се одобрува конто 52 — Производство во тек, на товар на следниве конта, и тоа: конто 19 — Активни временски разграничувања, за зависните трошоци; конто од класата 3 — Запаси на материјали и ситен инвентар за соодветната извршена доработка, преработка и манипулација; конто 48 — Сопствени производи и услуги, за износот на услугите на споредната дејност извршени за потребите на самата стопанска организација, непосредно (на пр. меѓускладисен превоз), конто 70 — Трошоци на реализираните готови производи и услуги за услугите извршени на лица вон стопанската организација.

Ако износите за покривање на расходите на споредната дејност на конто 52 — Производство во тек, ќе бидат поголеми или помали од фактичните трошоци, разликата се прекижува на конто 78 — Вонредни приходи, односно конто 73 — Вонредни расходи.

На конто 49 — Распоред на трошоците, производните и услужните стопански организации што составуваат калкулации за своите производи и услуги го вршат книжењето со одобрување на крај на пресметковниот период на сите трошоци што се прокнижени на товар на другите конта на класата 4. На тој начин се израмнуваат посредно сите конта од класата 4, и заедно гледани не смеат да имаат никакво салдо.

Со износот што му се одобрува на конто 49, се задолжува конто 52.

Трговските претпријатија и дуќани што ги водат стоките било според набавната цена, било според продавната цена, на крај на пресметковниот период го задолжуваат конто 79 и му одобруваат на конто 49 за износот на станатите трошоци.

Угостителските претпријатија и дуќани ги пренесуваат своите трошоци од класата 4 со задолжување на конто 70 и со одобрување на конто 49.

Конто 49 се расчленува аналитички по потреба.

На крај на годината конто 49 се затвора (задолжува) со другите конта од класата 4 (кои се одобруваат).

23. Класа 5: Производство

Контата од класата 5 ги отвораат само производните стопански организации и услужните стопански организации кои за тие услуги составуваат калкулации.

За обезбедување точна пресметка на производството и за составување на калкулацијата, стопанските организации, по правило, организираат одделно погонско книговодство вон контата од класата 4 и 5, во кој случај го вршат книжењето на контата од класата 5 по извршената пресметка во погонското книговодство.

Селско-стопанските организации (добра) ќе ја користат, меѓутоа, по правило, класата 5 на вообичаен начин.

Стопанските организации можат за распоред на трошоците од класата 4 да воведат погонски пресметковен лист (ППЛ).

При пресметувањето на производството односно услугите сите производи и услуги ќе бидат сразмерно товарени со режиските трошоци, и тоа како производите од редовното производство така и услугите односно работите во сопствената режија.

Резултатите на одделното погонско книговодство или погонскиот пресметковен лист се пренесуваат во деловното (финансиско) книговодство на тој начин што на крај на секој пресметковен период се книжат на товар на контата од класата 5 а во корист на контото 49.

Стопанската организација може да организира погонско книговодство во склоп на контата од класата 4 и 5, т. е. на контата од класата 4 да се изврши аналитичко расчленување според видовите на трошоците, а на контата од класата 5 на непосредните трошоци (трошоци на изработката, општи трошоци на погонот, и општи трошоци на управата и продажбата — погонската и управно-продавната режија) и разврстувањето да се врши по носителите и по местата на трошоците. (Ова се постигнува на тој начин што се отвораат одделни аналитички конта во склоп на контото 52, на пр. 520 — Општи трошоци на погонот, 521 — Општи трошоци на управата и продажбата, 522 — Производство итн.).

На контото 52 — Производство во тек, се книжат врз основа на податоците на погонското книговодство на крај на пресметковниот период сите трошоци што станале во врска со производството односно извршените услуги во односниот период, и тоа во корист на контото 49. Истовремено, се книжат во корист на контото 52, а на товар на контото 60, готовите производи што се довршени во тој период, а разликите помеѓу постојаната и фактичната цена на чинењето, ако производите се водат според постојаната (планската) цена на чинењето, на товар или во корист на контото 64.

Стопанските организации што имаат организирано погонско книговодство вон деловното (финансиско) книговодство на начинот што овозможува целосна контрола на пресметката на производството по поодделни погони и според видовите на производите како и составување калкулации можат преку контата 52, 58, 59, 60 и 64 на крај на пресметковниот период да го прокнижат само наголемувањето односно намалувањето на запасите. Книжењето се врши така што за вкупните трошоци што станале во пресметковниот период се одобрува контото 49, а се задолжуваат или признаваат контата 52 и 58 за наголемувањето односно намалувањето на запасите на недовршеното производство и полупроизводите, потоа се задолжува контото 60 за довршените готови производи а контото 70 за довршените услуги, и конечно бe товарат или признаваат контата 59 и 64 за наголемувањето односно намалувањето цената на чинењето, како и за другите исправки на вредноста на недовршеното производство, полупроизводите или готовите производи.

Со оглед на можноста на различна организација на пресметката на производството и погонското книговодство стопанските организации го расчленуваат контото 52 на аналитички конта спрема потребите на конкретната организација, со тоа што да се обезбеди контрола на недовршеното производство според елементите на цената на чинењето било за по-

одделни производи, групи производи или по поодделни внатрешни економски единици (фази на производството) односно одделенија.

На контото 58 — Полупроизводи на сопственото производство, се книжат сопствените производи пресметани според цената на чинењето или според внатрешната постојана цена на производителната организација.

Задолжителната аналитичка евиденција се води по поодделни видови или групи полупроизводи.

При повторното влегување на полупроизводите во процесот на производството книжењето се врши на товар на контото 52. Ако полупроизводите се пренесуваат во натамошниот процес на производството преку контата од класата 4, тогаш исклучиво се пренесуваат преку контото 48.

Ако полупроизводите се продаваат, се пренесуваат на товар на контото 70 — со или без претходно книжење на контото 60.

Ако полупроизводите на сопственото производство од кој и да е разлог се евидентираат на контата од класата 3 тогаш при повторното влегување во процесот на производството книгната вредност треба да се книжи преку контото 48 на начинот објаснет во коментарот кон ова конто.

На контото 59 — Исправка на вредноста на запасите на недовршеното производство и полупроизводите, се книжи:

1) намалувањето односно наголемувањето на внатрешната постојана (планирана) цена, кога стопанските организации вршат пресметка на производството според внатрешните економски единици и според постојаните внатрешни цени;

2) отстапувањата од планираните цени на материјалите, спрема објаснението кон контото 39.

За намалување односно наголемување на внатрешната постојана цена на недовршеното производство и полупроизводите се задолжува односно се одобрува контото 59, додека за отстапувањето од планираните цени на материјалите се задолжува односно одобрува контото 39. Книжењето односно наголемувањето на внатрешната или постојаната цена на товар или во корист на контото 59 можат да се вршат комбинирани, преку контото 49 и 52, а не само преку контото 52.

При пренесувањето на довршените производи на контото 60, односно довршените услуги на контото 70, се пресметува и соодветниот износ на исправките книжени на контото 59 и се пренесува на контото 64, за готовите производи, односно 70, за довршените услуги.

На тој начин контото 59 ќе ги прикажува во своето салдо износите на исправките што се однесуваат за запасите на недовршеното производство и полупроизводите, додека контото 64 ќе ги прикажува во своето салдо и исправките што се однесуваат за запасите на готовите производи, а контото 70 ќе биде товарено или признаено за износите на исправките што се однесуваат за продадените готови производи и на извршените услуги.

24. Класа 6: Запаси на готови производи и стоки

На контото 60 — Запаси на готовите производи, се книжат готовите производи според цената на чинењето. Готовите производи можат да се водат и според постојаните (плански) цени на чинењето. Ако готовите производи се водат според постојаните цени, отстапувањата помеѓу постојаната и фактичната цена се книжат преку контото 64.

Кај селско-стопанските организации (добра) запасите на готовите производи се водат според калкулативната продавна цена. Во тој случај во текот на годината се води на контото 64 разликата меѓу калкулативната продавна и калкулативна цена на чинењето на тие производи. На крај на годината оваа разлика прокнижена на контото 64 се исправа за износот на разликата меѓу калкулативната и фактичната цена на чинењето на овие производи.

Готовите производи се водат аналитички расчленети по видовите, а можат да се групираат и во групи според потребите на стопанската организација.

Контото 64 — **Исправка на вредноста на запасите на готовите производи**, го водат стопанските организации кои своите готови производи ги водат според постојаните (планирани) цени на чинењето односно според калкулативната продавната цена. Ова konto го водат уште и стопанските организации што ги книжат набавените материјали во класата 3 според постојаните планирани цени.

Книжењето на ова konto се врши при пренесувањето на вредноста на довршените производи од контото на класата 5 на тој начин што ова konto се задолжува во корист на контото 59 ако постојаната цена на чинењето е пониска од фактичната, а се одобрува на товар на контото 59 ако постојаната цена на чинењето е поголема од фактичната.

При реализацијата на готовите производи, се прекнижува соодветниот дел на исправките во корист или на товар на контото 70.

При интерната реализација во текот на годината во селско-стопанските организации производите на сопственото производство употребени односно предопределени за натамошно селско-стопанско производство се пренесуваат од контото 60 на соодветните conta од класата 3 според калкулативните продавни цени, намалени за трошоците на продажбата. На крај на годината кога ќе биде утврдена разликата помеѓу износот според тие цени и износот според фактичните цени на чинењето, оваа разлика се пренесува од контото 64 на контото 70.

Контото 65 — **Набавка на трговски стоки**, го водат само трговските претпријатија, и тоа задолжително за стоките што се на пат, кои уште не ставале во претпријатието. За сите други набавки на стоки во трговијата ова konto е факултативно и се употребува евентуално со цел да се формира набавната цена. Инаку набавката на стоки може да се книжи непосредно на контото 66, односно транзитните стоки непосредно на контото 71.

На контото 66 — **Запаси на трговски стоки**, се водат набавените стоки според набавната цена или според продавната цена. Ако стоките се водат според продавната цена, за чистиот фактурен износ се одобрува контото на добавувачите (22), за зависните трошоци на набавката контото пасивни временски разграничувања (29), или контото активни временски разграничувања (19) ако не се води контото 29, а за разликата меѓу продавната и набавната цена се одобрува контото Разлика во цената на трговските стоки (69). Ако во калкулацијата влегува како елемент данокот на промет, износот на данокот им се одобрува на одделните аналитички conta од синтетичкото konto 69. Контото 66 може аналитички да се расчлени по потреба (по складингта и слично).

Аналитичката евиденција на стоките според видовите (артиклите) се води во стоковното книговодство по количината и вредноста. По исклучок, техничките сервиси — железарските дуќани со голем број артикли можат да водат аналитичка евиденција само во количински показатели со ознака на цената за единица на стока.

При реализацијата на стоките или при предавањето на стоките на продавниците, се врши прекнижување од контото 66 на товар на контото 71 односно на товар на контото 68.

На контото 68 — **Запаси на трговските стоки во продавници**, се водат стоките во трговските дуќани (продавните единици). Задолжителната аналитичка евиденција се води за поодделни трговски дуќани односно за поодделни продавници на производителните претпријатија.

При пренесувањето на стоките во дуќан односно во продавница, се задолжува контото 68 во корист на контото 66.

Ако запасот на трговските стоки се води според набавните цени, тогаш при пренесувањето на

стоките во дуќан се задолжува контото 68 според продавната цена, а одобрува контото 66 според набавната цена, а истовремено разликата помеѓу продавната и набавната цена му се одобрува на контото 69.

На контото 69 — **Разлика во цената на трговските стоки**, книжат стопанските организации што своите запаси на стоки ги водат според продавните цени, како и оние што ги водат запасите на стоки според набавните цени но продавниците ги задолжуваат според продавните цени. Книжењата на ова konto се објаснети кон контото 66, 68 и 71. Аналитичко расчленување на ова konto е слободно. Ако во склад на ова синтетичко konto се води аналитичко konto, за укалкулираниот данок на промет, при реализацијата се товари ова konto за делот на укалкулираниот данок на промет на реализираните запаси, а во корист на контото 24 — Обврските за покривање придонесот за општествената заедница.

25. Класа 7: Реализација

На контото 70 — **Трошоци на реализираните готови производи и услуги**, се книжи вредноста на реализираните количини на готовите производи и извршените услуги според цената на чинењето. Производните претпријатија при реализацијата на готовите производи го задолжуваат ова konto во корист на контото 60, а кај реализираните услуги — во корист на контото 52.

Ако производите се водат по постојаните (синтетички) цени на чинењето, соодветниот износ на намалувањето или наголемувањето на цената на чинењето кој се однесува за реализираните количини производи и услуги се книжи во корист односно на товар на контото 70, а на товар односно во корист на контото 64.

За производите и услугите што подлежуваат на плаќање данок на промет, се задолжува контото 70 уште и за соодветниот износ на овој данок, а во корист на контото 24.

Контото 70 — се товари или одобрува уште и за отстапувањето од планските цени на материјалите (исправки на вредноста на материјали), кои се однесуваат за продадените производи и услуги. Книжењето на овие исправки се врши така што контото 70 да се задолжи или одобри, а контото 64 да се одобри или задолжи со износот на исправките. Аналитичко расчленување на контото 70 е слободно.

На контото 71 — **Набавна цена на реализираните трговски стоки**, се книжи вредноста на реализираните количини трговски стоки со одобрување на контото 66 и 68. Ако стоките се водат по продавната цена во корист на контото 71, а на товар на контото 69, се книжи уште и соодветниот дел на разликата помеѓу продавната и набавната цена кој отпаѓа на реализираните стоки.

Аналитичко расчленување на контото 71 може да се врши по групите артикли или на некој друг начин.

На контото 72 — **Набавна цена на реализираните материјали и отпадоци**, се книжат износите на реализираните количини материјали и отпадоци со одобрување на соодветното konto од класата 3, заедно со одобрување или товарење за исправка на вредноста на материјалите ако материјалите се водат според постојаната (планираната) цена.

На контото 73 — **Вонредни расходи**, се книжат сите вонредни расходи што непосредно не го товарат производството односно не ги товарат трошоците на редовното работење на стопанската организација.

На товар на вонредните расходи не можат да се книжат износите што паѓаат на товар на одделни наменски фондови, како ни такви расходи што паѓаат на товар на поединци.

Ова konto се расчленува по видовите на вонредните расходи.

На товар на вонредните расходи се книжат мањоци при инвентарисањето, ако не се ставени на товар на поединци, опишани побарувања и слично. На товар на ова konto не можат да се книжат расходи за станбени згради, културни домови и слично, со оглед дека за објектите на општествениот стандард, ако со нив управува стопанската организација, постои одделно књиговодство преку кое се книжат сите промени. Евентуалните услуги што и се прават на службата на општествениот стандард, стопанската организација е должна одделно да ги пресмета и наплати на ист начин како и за секоја друга услуга што им се прави на други лица.

На контото 75 — **Реализација на готови производи и услуги**, се книжат фактурните износи на реализираните готови производи и услуги на товар на соодветното konto од класата 1 и 3 или контото 48, веќе спрема тоа кому е извршена продажбата. Во корист на ова konto се книжи и реализацијата за која не се издаваат формални фактури, туку други документи (на пример: продажби за готово, пренос во класата 3 како суровина и слично).

При преносот во класата 3, 4 или 5 (за сопствените потреби), ако преносот се врши по продажна цена мора да се резервира соодветен износ добивка на одделно аналитичко konto со задолжителна ознака „Резервирана добивка од интерната реализација“ од соодветното konto исправки на вредностите (39, 59 и 64), а на товар на контото 75.

Исклучително од изложеното за селско-стопанските организацији важаат одделните прописи за книжење на интерната реализација.

На товар на ова konto се книжат и одобрените работи, касасконтата и намаленијата.

Аналитичката евиденција на контото 75 мора да биде аналогна со аналитичката евиденција на контото 70.

На крај на годината се пренесува на товар на ова konto салдото од контото 70. Разликата што ќе се јави по ова книжење, се пренесува во корист или на товар на контото 79.

На контото 76 — **Реализација на трговските стоки**, се книжат износите на продадените трговски стоки. При ова се задолжуваат соодветните konta (купувачи, благајна итн.). Одобрените работи, касасконтата и намаленијата се книжат на товар на контото 76 — Реализација на трговските стоки. На крај на годината на товар на ова konto се пренесува салдото од контото 71, а разликата што ќе се јави потоа на контото 76 се книжи во корист или на товар на контото 79.

На контото 77 — **Реализација на материјалите и отпадоците**, се книжат материјалите и отпадоците на товар на соодветните konta од класата 1 и 2 според продавната цена.

Аналитичкото расчленување на ова konto се врши спрема потребите на претпријатието, со тоа што аналитичката евиденција на ова konto да се согласи со аналитичката евиденција на контото 72.

На крај на годината се пренесува салдото од контото 72 на товар на ова konto, а разликата што ќе се јави при тоа, се книжи преку контото 79.

На контото 78 — **Вонредни приходи**, се книжат приходите што ги остварува стопанската организација, а кои не можат да се јават како приходи од реализација на контата 75—77 како што се наплатените договорни казни и пенали, позитивните разлики на курсевите, наплатените опишани побарувања и слично.

Контото 78 се расчленува по видовите на вонредните приходи.

На контото 79 — **Распоред на разликата на реализацијата**, се книжи на крај на пресметковниот период во текот на годината разликата меѓу износот на реализацијата и вонредните приходи на контата 75 до 78, од една страна, и трошоците односно набавните цени и вонредните расходи на контата 70 до 73, од друга страна.

Контото 79 задолжително се расчленува на следниве аналитички konta:

а) разлики при реализацијата на готовите производи и услуги (75 и 70);

б) разлики при реализацијата на трговските стоки (76 и 71);

в) разлики при реализацијата на материјалите и отпадоците (77 и 72);

г) разлики меѓу вонредните приходи и вонредните расходи (78 и 73).

Трговските претпријатија задолжително ги расчленуваат разликите при реализацијата по деловните единици за кои вршат одделна пресметка на приходите.

На тамошно расчленување стопанската организација може по потреба да врши сама.

По правило, ова konto во текот на годината постојано се задолжува, а само во случај на постигнати загуби тоа се одобрува.

Разликите со кои се товари односно одобрува контото 79, во производните и услужните стопански организацији, се книжат во корист односно на товар на контото 84.

Во трговските стопански организацији ова konto најпрво се товари за полниот износ на сите трошоци, на контата од класата 4 во корист на контото 49, а потоа остатокот на салдото се пренесува на контото 84.

На крај на годината сите konta од класата 7 меѓусебно се затвораат на тој начин што салдата од контата 70 до 73 се пренесуваат на соодветните паралелни konta 75 до 78, а разликите што ќе се јават потоа на контата 75 до 78, се книжат преку контото 79.

26. Класа 8: Финансиски резултат

На контото 84 — **Добивка (загуба)**, се книжи на крај на секој пресметковен период реализираната добивка на товар на контото 79 односно реализираната загуба во корист на контото 79.

Контото 84 задолжително се расчленува на две аналитички konta, и тоа:

а) добивка (загуба),

б) распоред на добивката (покрытие на загубата).

Распоредбата на добивката се книжи на товар на контото 84, а во корист на следниве konta:

а) на контото 24 — за износот на учеството на федерацијата во добивката, како и за износот на данокот на рентата и учеството на околицата (градот) во добивката;

б) на контото 25 — за износот на материјалното обезбедување на работниците и службениците за првите седум дена болување, за износот на надоместокот за одвоен живот до висината утврдена со тарифниот правилник, за износот на наградите за заштеди на трошоците односно за намалување цената на чинењето со соодветниот придонес за социјално осигурување, во смисла на Уредбата за оданочување на вонредната добивка и за давање премии за намалување цената на чинењето во 1955 година („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 17/55) или врз основа на одделно решение од народниот одбор на околицата (градот), за износот на придонесот за социјално осигурување над нормата на вкупниот придонес одредена со сојузниот општествен план;

в) на контото 23 — за износите за отплати на ануитетите за долгорочни кредити, за кои гарантира околицата (градот), ако со сојузниот општествен план не е поинаку определено, за износите на стипендии на студентите и на учениците на средни училишта, врз основа на решение од работничкиот совет и прибавена согласност од народниот одбор на околицата (градот);

г) на контото 93 — за износот на придонесот за резервниот фонд и за другите задолжителни фондови;

д) на контото 89 — за износот со кој стопанската организација учествува во добивката покрај износите веќе поброени во овој став.

Ако според периодичната пресметка на вкупниот приход на стопанската организација во текот на годината се покаже загуба, тогаш добивката постигната во претходните периоди се намалува за износот на загубите и се врши повторна расподелба на добивката.

Ако според периодичната пресметка на вкупниот приход на стопанската организација во текот на годината се покаже добивка, а во претходните периоди е утврдена загуба, тогаш од износот на добивката предимствено се намирава загубата од поранешните периоди.

Покритието на загубите се книжи во корист на конто 84, а на товар на конто од кое се врши покритието. На крајот на годината аналитичките конта на добивката и на распоредот на добивката меѓу себе се затвораат, но се искажуваат одвоено во годишниот биланс.

Покрај тоа во корист на конто 84 — аналитичкото конто — покритие на загубите, се книжи износот на платите според тарифниот правилник врз основа на времените и конечните платни списоци над гарантираниот износ, а кој служи за покритие на загубата. Со тоа во врска, ако при наредната пресметка се покаже реализираната добивка, бидејќи од неа предимствено се покриваат користените плати според тарифниот правилник за покритие на загубата, на товар на ова конто, а во корист на конто 15 — Плати според тарифниот правилник, се книжи износот на дополнително реализираната добивка, до покривање на користените плати според тарифниот правилник, што служеле за покритие на загубата.

На конто 89 — Добивка на слободно располагање на стопанската организација, се книжи на крајот на секој пресметковен период износот на делот на добивката со кој стопанската организација самостојно располага.

Ова конто задолжително се расчленува на:

а) добивка на слободно располагање на стопанската организација;

б) распоред на добивката на стопанската организација со која самостојно располага.

На товар на конто 89 се книжи делот на добивката со кој стопанската организација самостојно располага, а во корист:

а) на конто 25 — за износот определен за исплата на платите од добивката со соодветниот дел на придонесот за социјално осигурување;

б) на конто 93 — за фондовите што ги формира стопанската организација;

в) на конто 96 — за фондот на обртните средства што го формира стопанската организација.

Покрај тоа, ако стопанската организација вршила покритие на повеќе исплатените плати од добивката на товар на износите на пресметаните плати според тарифниот правилник над гарантираниот износ, при реализирана добивка на слободно располагање на стопанската организација, од неа предимствено се намираваат користените плати според тарифниот правилник за покритие на повеќе исплатените плати од добивката. При таа прилика се задолжува конто 89 — Добивка на слободно располагање на стопанската организација, а се одобрува конто 15 — Плати според тарифниот правилник.

На крај на годината сета добивка на слободно располагање на стопанската организација задолжително се распоредува.

27. Класа 9: Извори на постојаните средства

На конто 90 — Фонд на основните средства, се вршат следниве книжења:

а) при прибавување основни средства, кога книжењето се врши во корист на ова конто, а на товар на конто на основните средства, ако основното средство е добиено бесплатно, односно на товар на конто 94, ако предметот е купен, произведен или изграден во сопствена режија и од сопствени средства;

б) при плаќањето на ануитетите за долгорочен кредит за довршените инвестиции се задолжува

конто 23 во корист на ова конто за износот на отплатениот кредит;

в) при редовното отпишување (амортизацијата) на основните средства се книжи на товар на ова конто, а во корист на конто 09;

г) при расходувањето на основните средства, кога се врши книжењето на товар на ова конто и на товар на конто 09, а во корист на конто 00. Паралелно неамортизираниот дел се уплатува во амортизациониот фонд на товар на средствата со кои стопанската организација самостојно располага. Исто така, се уплатува во амортизациониот фонд и вишокот на расходуваниите основни средства;

д) при продажбата вредноста добиена за продадените основни средства се уплатува во амортизациониот фонд. Ако вредноста на основното средство добиена со продажба е помала од неамортизираниот дел, разликата исто така се уплатува во амортизациониот фонд од средствата со кои стопанската организација самостојно располага.

На конто 91 — Долгорочен кредит за довршените инвестиции, се книжат вредностите на довршените инвестиции за кои се користеле долгорочните кредити. Ова конто задолжително се расчленува по поодделни кредити.

По дефинитивните пресметки на завршените работи, се пренесуваат во корист на ова конто, а на товар на конто 94, износите на искористените кредити.

Средствата потребни за исплата на ануитетите по долгорочните кредити се покриваат од добивката, а се книжат на товар на аналитичкото конто Распоред на добивката, на основното конто 24, во корист на аналитичкото одделно конто Обврски за ануитетот, во рамките на синтетичкото конто 23 — Разни обврски.

Уплатите на ануитетите во договорените срокови се книжат на товар на конто 91, а во корист на конто 10 — Парични средства. Едновремено се задолжува и аналитичкото конто — Обврски за ануитетот (23) во корист на конто 91, за интересот содржан во ануитетот и во корист на конто 90, за отплата на кредитот.

Конто 93 — Разни фондови, задолжително се расчленува на следниве аналитички конта:

а) амортизационен фонд за замена;

б) амортизационен фонд за инвестиционо одржување;

в) резервен фонд.

Натамошното расчленување исто така е задолжително ако стопанската организација формира и други фондови.

При формирањето на фондовите кај стопанските организации што ги пресметуваат платите според тарифниот правилник, книжењата се вршат во корист на ова конто, а на товар:

а) на конто 23 — за амортизационите фондови;

б) на конто 84 — за резервниот фонд;

в) на конто 89 — за другите фондови што ги формира претпријатието од делот на добивката на слободно располагање.

Кај стопанските организации што ги утврдуваат платите со примена на определениот процент врз реализираниот промет, книжењето на формирањето на фондовите се врши во корист на ова конто, а на товар:

а) на конто 23 — за амортизационите фондови;

б) на конто 45 — за резервниот и инвестициониот фонд во рамките на задолжителниот износ;

в) на конто 46 — за резервниот и инвестициониот фонд, над задолжителниот износ.

При трошењето на средствата од фондовите се задолжува конто 93 во корист на соодветното конто.

Конто 94 — Финансирање на инвестициите, задолжително се расчленува според изворите на финансирањето на инвестициите, како што се:

а) добавувачи за инвестиции,

б) амортизационен фонд за замена.

в) амортизационен фонд за инвестиционо одржување,

г) други фондови на стопанската организација,

д) кредити кај банката,

е) кредити на другите стопански организации,

ж) финансирање од буџетот,

з) други извори.

По довршувањето на инвестиционите работи износите книжени на конто 94 се пренесуваат во корист на конто 90 или 91, освен износите што се трошат за инвестиционо одржување.

Износите потрошени за инвестиционо одржување се пренесуваат на одделното аналитичко конто на довршените инвестициони поправања (04), на кое се пренесува и вредноста на инвестиционите поправања по нивното довршување.

На конто 96 — **Фонд на обртните средства**, се книжат износите што ги дотира стопанската организација од својот дел на учеството во добивката во овој фонд. Книжењето се врши на товар на конто 89, а во корист на конто 96.

На конто 97 — **Кредит за постојаните обртни средства**, се книжат постојаните извори на обртните средства со пренесување од редовната сметка при банката, на износот утврден според одделните прописи за постојаните обртни средства на стопанската организација.

В. СКУСЕНИ КОНТНИ ПЛАНОВИ ЗА ПОМАЛИ ПРЕТПРИЈАТИЈА

IV. ОПШТИ ОДРЕДБИ ЗА ПРИМЕНА НА СКУСЕНИТЕ КОНТНИ ПЛАНОВИ ЗА ПОМАЛИ ПРЕТПРИЈАТИЈА

28. Сите стопански организации што ги определит советот за стопанство на народниот одбор на околицата (градот) или градската општина со одделни права во смисла на чл. 6 од Уредбата за книговодството на стопанските организации — за помали претпријатија, должни се да водат свое книговодство според скусените контни планови.

Прописаните конта во скусените контни планови претставуваат основни (синтетички) конта. Стопанските организации не можат да создаваат нови основни конта.

Расчленувањето на основните синтетички конта на аналитички конта се врши според одредбите од ова упатство и според потребите на стопанската организација. Обележувањето на аналитичките конта е слободно, со тоа што бројот (ознаката) на аналитичкото конто да мора да го содржи и бројот на основното конто.

V. СКУСЕН КОНТЕН ПЛАН ЗА ПОМАЛИ ПРОИЗВОДИТЕЛНИ ПРЕТПРИЈАТИЈА И ЗАНАЕТЧИСКИ ДУКАНИ

29. Помалите производителни претпријатија и занаетчиски дукани можат да ги водат своите книговодства според следниот скусен контен план:

- 1 — Благајна
- 2 — Банка — редовно конто
- 3 — Побарувања и обврски
- 4 — Реализација
- 5 — Трошоци
- 6 — Материјали и ситен инвентар
- 7 — Запаси на готови производи
- 8 — Производство
- 9 — Платен фонд
- 10 — Основни средства
- 11 — Фондови
- 12 — Добивка (загуба).

На конто 1 — **Благајна** се води готовинскиот промет на стопанската организација.

На конто 2 — **Банка** — редовно конто, се води жиро сметката на редовното работење со банката.

На конто 3 — **Побарување и обврски**, се водат обврските за придонеси на општествената заедница и другите придонеси, издвоените средства при Банката, кредитот за постојани обртни сред-

ства, дополнителниот кредит за обртни средства, купувачите, добавувачите, чековите и девизите, мениците, разни други побарувања и обврски и слично. На ова конто се водат и временските разграничувања.

За ова основно конто задолжително се води индивидуално аналитичката евиденција која се групира во картотеката или во помошните книги според видовите на побарувањата и обврските.

Конто 4 — **Реализација**, го покажува од една страна прометот на продадените готови производи и испорачаните услуги, како и вонредните приходи, а од друга страна ја покажува цената на чинењето на продадените производи и услуги, данокот на промет, како и вонредните расходи.

Во корист на ова конто се книжат фактурните износи, а на товар на конто 3 — **Побарувања и обврски**, додека дневниот пазар кој се книжи исто така во корист на ова конто — се книжи на товар на конто 1 — **Благајна**. Исто така, во корист на ова конто се книжат вонредните приходи, а на товар на соодветните конта преку кои е реализиран овој приход.

На товар на ова конто се книжи вредноста на продадените производи или извршените услуги според цената на чинењето, а во корист на конто 7 — **Запаси на готови производи**. Кај стопанските организации што немаат запаси на готови производи или извршени услуги, се книжи вредноста на продадените производи или извршените услуги во корист на конто 8 — **Производство**, без употреба на конто 7 — **Запаси на готови производи**. Данокот на промет за продадените готови производи и извршените услуги се книжи на товар на ова конто, а во корист на конто 3 — **Побарувања и обврски**. Вонредните расходи се книжат на товар на ова конто, а во корист на конто 5 — **Трошоци**. Вонредните расходи се книжат претходно на товар на конто 5 — **Трошоци**, за да бидат сите расходи на стопанската организација опфатени на конто 5 — **Трошоци**. Бидејќи вонредните расходи не влегуваат во цената на чинењето на производите или услугите тие се пренесуваат на крај на пресметковниот период од конто 5 — **Трошоци** на товар на конто 4 — **Реализација**.

Салдото од ова основно конто што, по правило, е пасивно, ја покажува добивката која на крај на пресметковниот период се пренесува во корист на конто 12 — **Добивка (загуба)**. Евентуалното активно салдо на ова конто претставува загуба на стопанската организација, која се пренесува исто така на конто 12 — **Добивка (загуба)**.

На товар на конто 5 — **Трошоци**, се книжат сите расходи на стопанската организација. На крај на пресметковниот период се пренесуваат трошоците што влегуваат во калкулацијата на цената на чинењето на производите или услугите на товар на конто 8 — **Производство**, а вонредните расходи — на товар на конто 4 — **Реализација**.

Ова основно конто се расчленува аналитички најмалу на следниве конта:

1. Материјали и туѓи услуги
2. Амортизација
3. Придонеси на општествената заедница и други придонеси
4. Плата според тарифниот правилник со придонесот за социјално осигурување
5. Сопствени производи и услуги
6. Вонредни расходи
7. Распоред на трошоците.

На аналитичкото конто **Сопствени производи и услуги**, се книжат трошоците што еднаш биле веќе прокнижени на основното конто 5 — **Трошоци**, и пренесени натаму на контата на производството, на запасите на готовите производи, материјали и ситен инвентар, па оттука повторно се враќаат на конто на трошоците во вид на материјали, полу-производи или готови производи. Вакво книжење е

потребно за да се обезбеди низ книговодството евиденција за елементите на вкупниот приход за стопанската организација како целост.

Преку аналитичкото konto Распоред на трошоците, се пренесуваат по индиректен пат трошоците што влегуваат во цената на чинењето на крај на пресметковниот период на товар на контото 8 — Производство, а вонредните расходи на товар на контото 4 — Реализација.

Сите аналитички conta остануваат до крајот на работната година отворени, а на крајот на годината се израмнуваат долговните аналитички conta со аналитичкото konto — Распоред на трошоците, кое има побарувачно салдо.

На контото 6 — Материјали и ситен инвентар, се водат запасите на сировини, материјали, набавени полупроизводи, амбалажа и ситен инвентар.

Потрошените количини на материјали и ситен инвентар се пренесуваат на товар на контото 5 — Трошоци.

Аналитичката евиденција се води според видовете на материјали и ситен инвентар, додека групирањето е слободно спрема потребите на стопанската организација.

На контото 7 — Запаси на готови производи, се водат запасите на готови производи и извршените но уште нефактурирани услуги според фактичната или постојаната (планска) цена на чинењето. (Ако запасите се водат според постојаната (планска) цена на чинењето, треба на одделно аналитичко konto на ова основно konto да се евидентира разликата меѓу фактичната и постојаната цена на чинењето.

За довршените производи се товари ова основно konto а се признава контото 8 — Производство. На товар на ова konto, а во корист на контото 8 — Производство, се книжат завршените а неиспорачаните услуги.

Ова konto се признава за продадените производи и испорачаните услуги на товар на контото 4 — Реализација.

Салдото од ова konto ја покажува вредноста на запасите на готовите производи и неиспорачаните извршени услуги според цената на чинењето.

Аналитичката евиденција се води спрема потребата на стопанската организација.

На контото 8 — Производство, се води производството во тек.

На товар на ова konto се книжат пренесените трошоци од основното konto 5 — Трошоци. Во корист на ова konto, а на товар на контото 7 — Запаси на готови производи, се книжат трошоците на производството што се однесуваат до довршените производи или услуги. Извршените услуги што се испорачуваат директно, се книжат непосредно на товар на контото 4 — Реализација, а не преку контото 7 — Запаси на готови производи.

Салдото од ова konto претставува недовршено производство на производите и услугите според цената на чинењето.

Аналитичката евиденција на ова konto може да се организира по работилници, фази на работата, производи, или на начин како му одговара тоа најдобро на претпријатието или на занаетчишкиот дуќан.

На контото 9 — Платен фонд, се книжат, од една страна, сите исплати што паѓаат на товар на платите, без обзир дали се вршат во вид на аконтации или конечни исплати, а од друга страна, реализирани плати. Освен тоа, во корист на ова konto се книжат обврски спрема работници и службеници од добивката. Реализирани плати било од вкупниот приход до висината на тарифниот правилник, било од добивката на претпријатието, се книжат во корист на ова konto. Соодветниот придонес за социјално осигурување во определен процент на платите се книжи исто така преку ова konto.

За исплатите на товар на платниот фонд ќе се отворат аналитички conta под назив: Аконтации на плати, Плати по тарифниот правилник и Обврски

спрема работниците и службениците од добивката, а за пресметани плати по тарифниот правилник аналитичкото konto Пресметани плати, на кое се книжат вкупни плати, без обзир да ли се книжени на товар на аналитичкото konto Плати, Вонредни расходи, Запаси на материјали и ситен инвентар, или од некое друго konto, кога се врши издвојување пред утврдувањето на добивката, и аналитичко konto Обврски спрема работниците и службениците од добивката, на кое се книжат обврски од добивката спрема работниците и службениците.

На контото 10 — Основни средства, се водат сите основни средства на стопанската организација по набавните цени, односно по цените утврдени со проценка врз основа на прописите што постојат.

Видејќи книговодствениот отпис се врши по индиректен метод и се книжи на ова konto, треба за ова konto да се отворат две аналитички conta. На првото аналитичко konto се книжи набавната односно проценетата вредност на основните средства, а на другото аналитичко konto исправка на вредноста на основните средства. За износот на книговодственото отпишување се признава ова konto, а се товари контото 11 — Фондови (аналитичкото konto — Фонд на основните средства). При ликвидацијата на основните средства, книжењата се вршат непосредно на контата на основните средства и на фондовите. Ако при ликвидацијата на основните средства се укаже потреба за времено собирање на трошоците на ликвидацијата на основните средства, овие трошоци можат да се книжат на контото временски разграничувања, во рамките на основното konto 3 — Побарувања и обврски.

Инвестициите во изградба се книжат во текот на изградбата на одделното аналитичко konto на ова основно konto, а по довршувањето се пренесуваат на аналитичкото konto на кое се водат довршените инвестиции. Инвестиционото одржување се книжи непосредно на товар на контото на амортизациониот фонд определен за инвестиционо одржување, во рамките на основното konto 11 — Фондови.

Стопанските организации се должни да водат инвентарска книга во која ги внесуваат предметите од основните средства во моментот кога се набавени, а ги испишуваат од инвентарската книга кога се расходуваат или продаваат.

На контото 11 — Фондови, се водат сите фондови на стопанската организација, како што се: фонд на основните средства, амортизационен фонд за замена, амортизационен фонд за инвестиционо одржување, резервен фонд, како и другите фондови што ќе ги формира сама стопанската организација.

Аналитичката евиденција се води според видовете на фондовите.

Контото 12 — Добивка (загуба), се признава за реализираната добивка на товар на контото 4 — Реализација.

Реализираната добивка се распоредува според одредбите од Уредбата за распределба на вкупниот приход на стопанските организации.

Распоредената добивка се книжи на товар на ова konto, а во корист на следниве conta:

1) Контото 3 — Побарувања и обврски (на соодветните аналитички conta) — за делот на добивката распореден за покритие на обврските на име учество на политичко-територијалните единици во добивката и за плаќање ануитети;

2) Контото 11 — Фондови (соодветните аналитички conta) — за делот на добивката распореден во фондовите;

3) Контото 9 — Платен фонд (на аналитичкото konto — Обврски спрема работници и службениците од добивката) за делот на добивката распореден на платите заедно со придонесот за социјално осигурување, и за обврските на име законски обврски спрема работниците и службениците.

Кога стопанската организација ќе има загуба, покритието се книжи во корист на ова konto, а на товар на соодветните conta од кои се врши покритието.

Покритието на загубата се врши според прописите што постојат.

VI. СКУСЕН КОНТЕН ПЛАН ЗА ПОМАЛИ ТРГОВСКИ ПРЕТПРИЈАТИЈА И ДУКАНИ

30. Помалите трговски претпријатија и дуќани можат да ги водат своите книговодства според следниов скусен контен план:

- 1 — Благајна
- 2 — Банка — редовно konto
- 3 — Побарувања и обврски
- 4 — Реализација
- 5 — Трошоци
- 6 — Материјали и ситен инвентар
- 7 — Запаси на стоки
- 8) — Нереализирана разлика во цената
- 9 — Платен фонд
- 10 — Основни средства
- 11 — Фондови
- 12 — Добивка (загуба)

Објасненијата дадени за примена на скусениот контен план за помалите производителни претпријатија и занаетчишки дуќани што се однесуваат до контата 1 — Благајна, 2 — Банка — редовно konto, 3 — Побарувања и обврски, 6 — Материјали и ситен инвентар, 10 — Основни средства, 11 — Фондови, важат и за скусениот контен план за помалите трговски претпријатија и дуќани.

Преку контото 4 — Реализација, се книжи продажбата на трговски стоки на товар на контото 1 — Благајна, ако е продажбата извршена за готово, односно на товар на контото 3 — Побарувања и обврски, ако е продажбата фактурирана.

Во корист на ова konto се книжат и вонредните приходи.

На товар на ова konto се пренесуваат продадените трговски стоки од контото 7 — Запаси на стоки, според продавната цена.

Салдото на ова konto претставува само вонредни приходи што се пренесуваат во корист на контото 12 — Добивка (загуба).

Но, ако реализираната разлика во цената од контото 8 — Нереализирани разлики во цените, не може да ги покрие трошоците на трговијата на контото 5 — Трошоци, се употребува и ова салдо за покривање на тие трошоци.

На контото 5 — Трошоци, се водат сите трошоци на трговијата и вонредните расходи.

На контото 5 — Трошоци, се книжат на страната „долгува“ како плати износот на утврдените плати со примена на процентот врз реализираниот промет ако реализираниот вкупен приход овозможува полно покривање на сите трошоци, вклучително и платите утврдени со примена на процентот. Меѓутоа, ако не е реализиран достаточен вкупен приход за покривање на полниот износ на платите утврдени со примена на процентот врз реализираниот промет, на товар на контото 5 — Трошоци, се книжи само онолку износ на платите утврдени со примена на процентот колку може да биде покриен со реализираниот вкупен приход.

Во рамките на книжениот износ на реализираниот платен фонд, со примена на процентот се книжат, преку одделните аналитички conta во рамките на контото 5 — Трошоци, платите и соодветниот придонес за социјално осигурување.

Трошоците треба аналитички да се расчленат според видовите на ист начин како е тоа објаснето кај контото 5 — Трошоци во скусениот контен план за помалите производителни претпријатија и занаетчишки дуќани.

Трошоците се покриваат на крај на пресметковниот период со реализираната разлика во цената. Книжењата се вршат на товар на контото 8 — Нереализирана разлика во цената, а во корист на ова konto, аналитичкото konto — Покривање на трошоците.

Сите аналитички conta на трошоците остануваат до крај на работната година отворени, а на крај на годината се израмнуваат долговните аналитички conta на трошоците со побарителното аналитичко konto — Покривање на трошоците.

Кога реализираната разлика во цената не е достаточна да ги покрие станатите трошоци на ова konto, тогаш се покрива непокриениот дел на тие

трошоци со евентуалните вонредни приходи прокнижени на контото 4 — Реализација. Ако ни вонредните приходи не се достаточни за покривање на трошоците на ова konto, тие се покриваат спрема прописите што постојат со книжење на товар на соодветните conta од кои се врши ова покривање.

На контото 7 — Запаси на стоки, се водат набавените трговски стоки според продавната цена. Разликата меѓу набавната и продавната цена се води на контото 8 — Нереализирана разлика во цената. Книжењата се вршат на следен начин: за укалкулираната продавна цена се задолжува ова konto, а признава контото 3 — Побарувања и обврски, за фактура на добавувачите и за превозни трошоци и контото 8 — Нереализирана разлика во цената, за укалкулираната разлика во цената и укалкулираниот данок на промет.

На крај на пресметковниот период се пренесува вредноста на продадените стоки од ова konto на товар на контото 4 — Реализација.

По извршениот пренос на продадените стоки, на ова konto се искажуваат запасите на стоки според продавната цена.

На контото 8 — Нереализирани разлики во цената, му се одобрува разликата во цената што е укалкулирана при набавката на стоки. Исто така, на ова konto му се одобрува данокот на промет што е укалкулиран во продавната цена при набавката на стоки. Спрема тоа, за ова основно konto треба да се водат две аналитички conta, и тоа едно за укалкулираната разлика во цената а друго за укалкулираниот данок на промет.

На крај на пресметковниот период се пресметува реализираната разлика во цената што отпаѓа на продадените стоки, и со неа се товари ова konto и се покриваат трошоците на контото 5 — Трошоци, а остатокот претставува добивка која се пренесува на контото 12 — Добивка (загуба).

Данокот на промет што отпаѓа на продадените стоки, се пренесува од ова konto (аналитичко konto на данокот на промет) во корист на контото 3 — Побарувања и обврски (аналитичко konto на данокот на промет).

На контото 9 — Платен фонд, се книжат на страната „долгува“, преку аналитичките conta: Аконтации на платите, Плати според тарифниот правилник и Исплати на работниците и службениците на законските обврски и вишокот на платите над платите според тарифниот правилник, сите исплати на работниците и службениците и соодветниот придонес за социјално осигурување.

На контото 9 — Платен фонд, му се одобрува оној дел на пресметаниот платен фонд утврден со примена на процентот врз реализираниот промет кој може да се употреби за исплата на работниците и службениците (плати според тарифниот правилник со издатоците од чл. 31 на Уредбата за распределба на вкупниот приход на стопанските организации и со одобреното наголемување на општествениот план на околицата) со соодветниот придонес за социјално осигурување.

Контото 12 — Добивка (загуба), се признава за добивката што останала од реализираната разлика во цената што останала по покривањето на трошоците на контото 5 — Трошоци. Исто така, ова konto се признава за вонредните приходи што се книжени на контото 4 — Реализација, ако овие вонредни приходи не се веќе употребени за покривање на трошоците на контото 5 — Трошоци.

Кога трговското претпријатие или дуќан има загуба што произлегува отаде што трошоците се поголеми од реализираната разлика во цената, оваа загуба се книжи на товар на ова konto, а во корист на контото 5 — Трошоци. Покривањето на загубата се врши според прописите што важат и се книжи во корист на ова основно konto, а на товар на соодветните conta од кои се врши ова покривање.

Распоредот на добивката се книжи на товар на контото 12 — Добивка (загуба), а во корист на

одделните аналитички конта во рамките на контото 3 — Побарувања и обврски, на име учество на федерацијата и околијата на чиешто подрачје се наоѓаат помали трговски претпријатија односно дуќани.

VII. СКУСЕН КОНТЕН ПЛАН ЗА ПОМАЛИ УГОСТИТЕЛСКИ ПРЕТПРИЈАТИЈА И ДУЌАНИ

31. Помалите угостителски претпријатија и дуќани можат да ги водат своите книговодства според следниов скусен контен план:

- 1 — Благајна
- 2 — Банка — редовно konto
- 3 — Побарувања и обврски
- 4 — Реализација
- 5 — Трошоци
- 6 — Материјали и ситен инвентар
- 7 — Запаси на животни прехрани и пијалоци
- 9 — Платен фонд
- 10 — Основни средства
- 11 — Фондови
- 12 — Добивка (загуба).

Објасненијата дадени за примена на скусениот контен план за помали производителни претпријатија и занаетчиски дуќани, што се однесуваат до контата: 1 — Благајна, 2 — Банка — редовно konto, 3 — Побарувања и обврски, 6 — Материјали и ситен инвентар, 10 — Основни средства, 11 — Фондови, важат и за скусениот контен план за помалите угостителски претпријатија и дуќани.

Контото 4 — Реализација, се признава за дневниот пазар односно за сите приходи (редовни и вонредни). На товар на ова konto се книжи данокот на промет, како и попустите што им се даваат на абонентите и пансионистите. Од приходите на контото 4 — Реализација, се намираваат на крај на пресметковниот период трошоците на контото 5 — Трошоци, а разликата се внесува како добивка на контото 12 — Добивка (загуба).

На контото 5 — Трошоци, се водат сите трошоци на угостителството.

На контото 5 — Трошоци, се книжат на страната „долгува“ како плати износот на утврдените плати со примена на процентот врз реализираниот промет ако реализираниот вкупен приход овозможува полно покритие на сите трошоци, вклучително и платите утврдени со примена на процентот. Меѓутоа, ако не е реализиран достаточен вкупен приход за покритие на полниот износ на платите утврдени со примена на процентот врз реализираниот промет, на товар на контото 5 — Трошоци, се книжи само онолку износ на платите утврдени со примена на процентот колкав може да биде покриен со реализираниот вкупен приход.

Во рамките на книжениот износ на реализираниот платен фонд, со примена на процентот се книжат, преку одделните аналитички конта во рамките на контото 5 — Трошоци, платите и соодветниот придонес за социјално осигурување.

За ова основно konto потребно е да се води аналитичка евиденција, која треба да ги содржи најмалку овие конта што се наведени кај објаснението на контото 5 во скусениот контен план, за помалите производителни претпријатија и занаетчиски дуќани.

На крај на пресметковниот период се покриваат трошоците на ова konto со приходите реализирани на контото 4 — Реализација. Книжењето на ова покритие се врши во корист на контото 5 — Трошоци, аналитичко konto — Покритие на трошоците, а на товар на контото 4 — Реализација.

Сите аналитички конта остануваат до крајот на работната година отворени, и на крајот на годината се изграмуваат долговните аналитички конта на трошоците со потребното аналитичко konto — Покритие на трошоците.

На контото 7 — Запаси на животни прехрани и пијалоци, се водат запасите на животни прехрани

и пијалоци на угостителскиот дуќан. Вредноста на потрошените количини животни прехрани и пијалоци се пренесува од ова konto на товар на контото 5 — Трошоци.

Аналитичката евиденција треба да се води и да се групира според потребата на угостителското претпријатие односно дуќан.

На контото 9 — Платен фонд, се книжат на страната „долгува“ преку аналитичките конта: Аконтации на платите, Плати според тарифниот правилник и Исплати на работниците и службениците на законските обврски и вишокот на платите над платите според тарифниот правилник, сите исплати на работниците и службениците, како и соодветниот придонес за социјално осигурување.

На контото 9 — Платен фонд, му се одобрува оној дел на пресметковниот платен фонд утврден со примена на процентот врз реализираниот промет, што може да се употреби за исплата на работниците и службениците (Плати според тарифниот правилник со издатоците од чл. 31 на Уредбата за распределба на вкупниот приход на стопанските организации и со одобреното наголемување со општествениот план на околијата), со соодветниот придонес за социјално осигурување.

На контото 12 — Добивка (загуба), се книжи финансискиот резултат на стопанската организација. Со приходите од контото 4 — Реализација, се намираваат на крај на пресметковниот период трошоците на контото 5 — Трошоци, додека преостанатиот износ на приходите претстаува реализирана добивка и се пренесува на ова konto.

Ако со приходите на контото 4 — Реализација, не можат да се покријат трошоците на контото 5 — Трошоци, настанува загуба која се книжи на тој начин што непокриениот дел на трошоците се пренесува од контото 5 — Трошоци, на товар на контото 12 — Добивка (загуба).

Покритието на загубата се врши според прописите што постојат и се книжи во корист на ова konto, а на товар на соодветните конта од кои се врши ова покритие.

Распоредот на добивката се книжи на товар на контото 12 — Добивка (загуба), а во корист на контото 3 — Побарувања и обврски, како учество на околијата во добивката.

VIII. СКУСЕН КОНТЕН ПЛАН ЗА ПОМАЛИ СЕЛСКО-СТОПАНСКИ ОРГАНИЗАЦИИ (ДОБРА)

32. Помалите селско-стопански организации (добра) можат да ги водат своите книговодства според следниов скусен контен план:

- 1 — Благајна
- 2 — Банка — редовно konto
- 3 — Побарувања и обврски
- 4 — Реализација
- 5 — Производство
- 6 — Материјали и ситен инвентар
- 7 — Готови производи
- 8 — Добиток
- 9 — Платен фонд
- 10 — Основни средства
- 11 — Фондови
- 12 — Добивка (загуба)

Објасненијата дадени за примена на скусениот контен план за помали производителни претпријатија и занаетчиски дуќани, што се однесуваат до контата: 1 — Благајна, 2 — Банка — редовно konto, 3 — Побарувања и обврски, 6 — Материјали и ситен инвентар и 11 — Фондови, важат и за скусениот контен план за помали селско-стопански организации (добра).

На контото 4 — Реализација, се книжи од една страна прометот на реализираните готови производи и услуги по продавната цена, како и вонредните приходи, додека од друга страна, и тоа на крај на пресметковниот период, се книжи цената на чиењеето на реализираните производи (и услуги), како и вонредните расходи.

Во корист на ова konto се книжи фактурната вредност на продадените производи на товар на контото 3 — Побарувања и обврски, како и дневните пазари на товар на контото 1 — Благајна. Исто така, во корист на ова konto се книжат вонредните приходи, а на товар на соодветните konta преку кои е реализиран овој приход.

Исто така, во корист на ова konto се книжи и вредноста на сопствените производи потрошени или наменети за натамошна репродукција на доброто, пресметана врз основа на пазаришните цени намалени со нормалните трошоци на продажбата. Во корист на ова konto се книжи исто така наголемената вредност на добитокот во текот на годината, и тоа како на обртното стадо, така и на основното, ако тоа не е кај основното стадо резултатот на изменетите цени.

Вонредните расходи се книжат претходно на товар на контото 5 — Производство, за да бидат сите расходи на стопанската организација опфатени на заедничкото konto 5 — Производство. Бидејќи вонредните расходи не влегуваат во цената на чинењето на производите или услугите, тие на крај на пресметковниот период (годината) се пренесуваат на товар на контото 4 — Реализација.

На товар на ова konto, а во корист на контото 7 — Готови производи, се книжи вредноста на реализираните производи, пресметана по цената на чинењето на начинот како што е тоа објаснето кај контото 7 — Готови производи.

Данокот на промет за продадени готови производи се книжи на товар на ова konto, а во корист на контото 3 — Побарувања и обврски.

Салдото на ова konto кое, по правило, е пасивно, покажува добивка која на крајот на пресметковниот период се пренесува во корист на контото 12 — Добивка (загуба). Евентуалното активно салдо на ова konto претставува загуба на стопанската организација, која исто така се пренесува на контото 12 — Добивка (загуба).

На товар на контото 5 — Производство, се книжат сите трошоци и други расходи на стопанската организација. На крајот на пресметковниот период (година) трошоците што се односуваат до завршеното производство се пренесуваат на контото 7 — Готови производи, а вонредните расходи на товар на контото 4 — Реализација.

Трошоците што се пренесуваат на контото 7 — Готови производи, се добиваат со одземање вредноста на недовршеното производство на крај на годината од почетната состојба на недовршеното производство и станатите трошоци во текот на годината.

Ова основно konto се расчленува аналитички најмалку на следниве konta:

- 1) Пренесени трошоци од минатата година (недовршено производство),
- 2) материјални трошоци и туѓа услуга,
- 3) Амортизација,
- 4) Придонеси за општествената заедница и други придонеси,
- 5) Плати по тарифниот правилник со придонесот за социјалното осигурување,
- 6) Вонредни расходи,
- 7) Распоред на трошоците.

Аналитичкото konto Распоред на трошоците, служи за пренесување на трошоците на завршените производи на товар на основното konto 7 — Готови производи, на крајот на пресметковниот период. Трошоците што се односуваат до недовршеното производство се искажуваат идната година на аналитичкото konto Пренесени трошоци од минатата година, додека вонредните расходи се пренесуваат на товар на контото 4 — Реализација. Ова пресметување се врши на крај на пресметковниот период (година).

По потреба можат да се вршат и подетални расчленувања на ова основно konto.

На контото 7 — Готови производи, се водат готовите производи по цената на чинењето. Задолжу-

вањето на ова konto се врши на крај на пресметковниот период (годината), со одобрување контото 5 — Производство, онака како е тоа објаснето кај тоа konto.

На крајот на годината останува како салдо на ова konto вредноста на готовите производи, пресметана врз основа на пазаришните цени намалени за нормалните трошоци на продажбата и предвидената добивка.

На крајот на пресметковниот период (годината) ова konto се одобрува на товар на контото 4 — Реализација, за вредноста на реализираните производи, пресметана по цената на чинењето. Оваа вредност се добива со одземање вредноста на запасите на производи на крај на годината од вредноста на запасите на почетокот на годината и вредноста на произведените производи во текот на годината.

На контото 8 — Добиток, се води во текот на целата година вредноста на ситот добиток, како оној од основното, така и оној од обртното стадо.

Во текот на годината ова konto се задолжува во корист на соодветното konto (добавувачи) за вредноста на купениот добиток, а се одобрува на товар на соодветното konto (купувачи, ДОЗ и др.) за вредноста на продадениот добиток, односно за износот на задолжувањето на одговорните лица или на ДОЗ. При тоа за основното стадо се вршат уште и соодветни книжења помеѓу аналитичките konta на фондот на основните средства и Амортизациониот фонд за замена, односно контата од другите фондови на кои се одразува оваа измена.

На крај на годината ова konto се задолжува во корист на контото 4 — Реализација, за вредноста на прирастот како на основното така и на обртното стадо, односно се одобрува, исто така на товар на konto 4 — Реализација, за вредноста на загубите во тежината (вредноста).

Вредноста на прирастот се добива кога од вредноста на добитокот на почетокот на годината и од вредноста на купениот добиток во текот на годината ќе се одземе вредноста на продадениот добиток (купувачи, ДОЗ и др.) во текот на годината, а потоа овој износ ќе се одземе од вредноста на добитокот на крајот на годината. Прирастот се пресметува одделно за основното стадо, а одделно за обртното. Кај основното стадо, од вака пресметаната разлика треба да се одземе вредноста пресметана врз основа на разликата во цената, по која е пресметан добитокот на крајот и на почетокот на пресметковниот период (годината) — ако на крајот на пресметковниот период (годината) цената е поголема, односно треба да се придаде — ако била поголема цената на почетокот на пресметковниот период (годината), поради потребата за книжење на контата на фондовите. Ако износот добиен на горниот начин е поголем од вредноста на добитокот на крајот на годината, значи дека е во прашање загуба, која исто така се книжи на контото 4 — Реализација.

Преку контото 9 — Платен фонд, се книжат, од една страна, исплатите извршени на товар на платите според тарифниот правилник, а од друга страна, во корист на ова konto износот на пресметаните плати според тарифниот правилник. Освен тоа, во корист на ова konto се книжат обврските спрема работниците и службениците од добивката а на негов товар соодветната исплата. Спрема тоа, сите исплати што паѓаат на товар на платите, се исплатуваат и книжат на товар на ова konto.

Придонесот за социјално осигурување што го плаќа стопанската организација задолжително, исто така се книжи на ова konto.

Ова konto треба да се расчлени на следниве аналитички konta:

- 1) Аконтации на платите,
- 2) Исплатени плати според тарифниот правилник,
- 3) Пресметани плати,
- 4) Обврски спрема работниците и службениците од добивката.

Аналитичките конта Аконтации на платите и Плати според тарифниот правилник се товарат за сите износи исплатени на име плати според тарифниот правилник, а конто Обврски спрема работниците и службениците од добивката — за сите исплати што се вршат на товар на добивката.

Аналитичкото конто Пресметани плати се одо-брува на товар на конто 5 — Производство, за износот на укалкулираните плати според тарифниот правилник со соодветниот придонес за социјално осигурување, а конто Обврски спрема работниците и службениците од добивката за делот на платите со придонесот за социјално осигурување, кој се распоредува од добивката, на товар на конто 12 — Добивка (загуба).

На конто 10 — **Освоени средства**, се водат сите основни средства на стопанската организација, освен добитокот, и тоа според набавните цени, односно по цените утврдени со проценката врз основа на прописите што постојат.

Бидејќи книговодственото отпишување се врши со индиректна метода и се книжи на ова конто, потребно е во рамките на ова основно конто да се отвори и одделно аналитичко конто — Исправки на вредноста на основните средства.

На одделното аналитичко конто — Инвестиции во тек, во рамките на ова основно конто се книжи изградбата на инвестициите се' до довршувањето, додека инвестиционото одржување се книжи на конто — Амортизационен фонд, за инвестиционото одржување во рамките на основното конто 11 — Фондови.

При ликвидацијата на основните средства книжењата се вршат непосредно на контата на основните средства и фондовите.

Селско-стопанските организации се должни да водат инвентарска книга, во која ги внесуваат предметите од основните средства во моментот кога се набавени, а ги испишуваат од инвентарската книга, кога се расходуваат или продаваат.

Конто 12 — **Добивка (загуба)**, се признава за реализираната добивка на товар на конто 4 — Реализација.

Расподелбата на добивката се книжи на товар на ова конто, а во корист на соодветните конта, веќе спрема тоа како е извршена расподелбата на добивката.

Ако стопанската организација има загуба, оваа се книжи на товар на ова конто, а во корист на основното конто 4 — Реализација.

Покритието на загубата се врши според прописите што постојат и се книжи во корист на ова конто, а на товар на соодветните конта од кои се врши ова покритие.

Г. КНИГОВОДСТВО НА ПРЕТПРИЈАТИЈАТА И ДУКАНИТЕ ИТО ПЛАЌАТ НАУШАЛЕН ИЗНОС НА ИМЕ ОБВРСКИ СПРЕМА ЗАЕДНИЦАТА И НА СЕЛСКО-СТОПАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ ШТО СЕ СМЕААТ КАКО ОПИТЕН ПОГОН

33. Во смисла на одредбата од чл. 6 ст. 4 и 5 од Уредбата за книговодството на стопанските организации, претпријатијата и дуќаните за кои наредниот одбор на околијата (градот, градската општина со одделни права) решил да плаќаат наушален износ на име учество на околијата (градот, градската општина со одделни права) во добивката и постојани придонеси за општествената заедница, го водат, по правило, книговодството според начелата на едноставното (просто) книговодство. Според начелата на едноставното (просто) книговодство го водат своето книговодство оние селско-стопански организации што се сметаат како опитен погон, што ќе ги определи советот за стопанство на наредниот одбор на околијата (градот, градската општина со одделни права). Овие стопански организации го утврдуваат конечниот успех во текот на еден временски период (година) упоредувајќи ја состојбата според инвентарот на почетокот и на крајот на годината.

Стопанските организации што ги применуваат начелата на едноставното (просто) книговодство ги водат во смисла на чл. 12 на Уредбата следниве книги:

- а) благајничка книга,
- б) книга за набавки,
- в) книга на поверителите и должниците, и
- г) инвентарска книга.

Благајничка книга

Во оваа книга се внесуваат сите примања и издавања на готови пари (домашни, но не странска валута, девизи итн.). Благајничката книга има две страни, на левата се бележи влезот на парите во благајната (примање) а на десната страна се внесуваат излезот на парите (издавање). Благајничката книга може да се води место на две страни (фолирано), само и на една страна (пагинирано), во кој случај страните од благајничката книга имаат по две колони.

Без оглед како се води благајничката книга, книжењата мораат да се вршат така што преминување од едната страна на следната страна може да се врши само кога ќе се исполни претходно првата страна. Благајничката книга има следни колони: датум, реден број на документот, односно налогот за книжење, содржина на предметот, позив (врска со друга книга) и износ.

Ако застагачки и угостителски дуќани имаат текушта сметка при Банката, евиденцијата за состојбата и прометот преку банката ја водат исто така во благајничката книга но во одделни колони.

Книга за набавки

Во книгата за набавки се внесува секое купување на материјали и стоки, без оглед дали е вршено за готово или на кредит. Таа се води така што покрај количината на набавените материјали или стоки да се внесува и износот на нејзината вредност. Книгата за набавки на стоки ги има, по правило, следниве колони: датум, позив (врска со книгата на поверители и должници или со благајничката книга), ознака од кого се купени стоките, количина на стоките и вкупен износ.

Книга на поверителите и должниците

Во оваа книга се внесуваат должниците и поверителите одвоено, т. е. за секој должник се отвора одделен лист. Како и благајничката книга, и оваа книга се води на две страни. Кај должникот на левата страна се запишува долгот, а на десната страна отплатите што ги плаќа должникот. Кај поверителот на десната страна се запишува износот што му се долгува на поверителот, а на левата страна се внесуваат износите што му се плаќаат на поверителот. Книгата на поверителите и должниците може да се води и пагинирано т. е. така што за секој должник или поверител да се водат на една страна меѓусебните односи, но тогаш листот мора да има две колони.

Инвентарска книга

Во оваа книга се внесуваат на крај на годината, односно при започнувањето со работа, како и при секое задолжително инвентарисање (полгодишна пресметка, примопредавање, ликвидација и слично), сите средства, сите обврски и сите побарувања на дуќанот поединечно.

На крај на годината при пописот (инвентарисањето) се заклучуваат сите книги заради споредба со состојбата според пописот.

Ако збирот на средствата и побарувањата по одбиток на обврските според инвентарот на крај на годината е поголем од збирот според инвентарот на крај на претходната година, значи дека дуќанот ја завршил деловната година со добивка и обрнато, ако збирот на средствата и побарувањата по одбиток

на обврските според инвентарот на крај на годината е помал од оној во инвентарот на крај на претходната година, реализирана е загуба.

При пописот треба да се води сметка средствата и нивните извори да се внесуваат во инвентарот спрема прописите што постојат за инвентарисањето.

Д. КНИГОВОДСТВО НА ОПШТЕСТВЕНИОТ СТАНДАРД

34. Стопанските организации кои во својот состав управуваат со имот на општествениот стандард, водат одделно книговодство за овој имот.

Стопанската организација што управува со мал имот на општествениот стандард (стапбени згради, превозни средства итн.), го води книговодството според начелата на едноставното (просто) книговодство во смисла на одредбите од точ. 33 на ова упатство.

Стопанската организација што управува со поголем имот на општествениот стандард, го води своето книговодство за општествениот стандард според скусниот контен план за помалите трговски претпријатијата и дуќани, согласно со одредбите од Главата VI од ова упатство.

Ако во рамките на општествениот стандард се наоѓаат и дејности (кина, хотели и слично) кои реализираат приходи од работењето на тие дејности, книговодството на општествениот стандард може, по одобрение од советот за стопанство на надлежниот народен одбор, да се води и според единствениот контен план или според соодветниот скусен контен план.

Советот за стопанство на надлежниот народен одбор на околицата (градот, градската општина со одделни права) донесува по предлог од стопанската организација решение за тоа дали во смисла на ст. 2 и 4 од оваа точка е во прашање помал или поголем имот на општествениот стандард што и' е даден на управување на стопанската организација.

Г. ВОНБИЛАНСНА ЕВИДЕНЦИЈА

35. Измените што немаат непосредни врски итн. влијание врз големината и составот на средствата (остави, гаранции и сл.) и нивните извори, стопанските организации ги евидентираат на евиденционите двојни конта вон книговодството на стопанската дејност.

Во периодичните бруто биланси и во годишниот биланс износите на вонбилансната евиденција се искажуваат после збирот на билансот (под цртата).

Е. ПРЕОДНИ ОДРЕДБИ

36. Стопанските организации ќе ги книжат од 1 јануари 1955 година до заклучно последниот ден во месецот во кој е донесен општествениот план на околицата (градот) за 1955 година и тарифниот правилник на стопанската организација сите издатоци кои во 1954 година паѓале на товар на платниот фонд, на ист начин како и во 1954 година. При исплатата на таквите издатоци стопанските организации го пресметуваат и книжат придонесот за социјално осигурување според нормата од Сојузниот општествен план за 1955 година.

По донесувањето на општествените планови на околиците (градовите) за 1955 година и на тарифните правилници, стопанските организации повторно ќе го пресметаат и распределат вкупниот приход за период од 1 јануари 1955 година до заклучно последниот ден во месецот во кој е донесен општествениот план на околицата (градот) за 1955 година, односно тарифниот правилник на стопанската организација, со тоа во таа пресметка платите на работниците и службениците да не се пресметуваат според одредбите од тарифниот правилник, туку ќе се сметаат како реализирани плати оние плати што произлегле од пресметката на платниот фонд извршена на начинот што важел во 1954 година. На вака пресметаните плати ќе се пресмета придонесот за социјално осигурување според прописите што важат за 1955 година. Вилејќи придонесот за социјално осигурување во тој период бил пресметан и уплатен врз

вкупно исплатениот платен фонд, т. е. и врз издатоците за кои во 1955 година не се плаќа придонес за социјално осигурување, за таквите издатоци ќе се изврши сторно книжење. Во согласност со тоа, ќе се извршат и другите книжења ако според прописите што важат во 1955 година се предвидуваат поинакви книжења.

Спрема тоа, во врска со изработката на дополнителната временна периодична пресметка по донесувањето на општествените планови на околиците (градовите, градските општини со одделни права) односно тарифниот правилник на стопанската организација за периодот од 1 јануари 1955 година до почетокот со примената на новиот тарифен правилник, стопанската организација ги врши следниве прекижувања во своето книговодство:

а) за износите на издатоците од чл. 18 на Уредбата за распределба на вкупниот приход на стопанските организации порано книжени на товар на конто 46 — Укалкулирани плати (по новиот назив: Плати), се задолжува конто 42—43 — Туѓи услуги, а му се одобрува на конто 46 — Укалкулирани плати. Едновременно, за износот на придонесот за социјално осигурување според општата норма определена со Сојузниот општествен план за 1955 година пресметан на напред наведените износи, се задолжува конто 28 — Укалкулиран пресметковен платен фонд (по новиот назив: пресметани плати), или ако не се користело конто 28, конто 25 — Реализиран платен фонд (по новиот назив: Обврски спрема работниците и службениците од добивката), а му се одобрува на конто 46 — Укалкулирани плати. Потоа за истиот износ на сторнираната разлика на придонесот за социјално осигурување се задолжува конто 49 — Распоред на трошоците, а му се одобрува на конто 84 — Добивка (загуба). За износот на платениот придонес за социјално осигурување се задолжува конто 23 — Други обврски — одделно аналитичко конто Односи со заводот за социјално осигурување, а му се одобрува на конто 15 — Исплати на товар на платниот фонд (по новиот назив: Плати според тарифниот правилник). По извршеното враќање на повеќе уплатениот придонес за социјално осигурување, се задолжува конто 10 — Парични средства, а му се одобрува на конто 23;

б) за износите на издатоците од чл. 39 на Уредбата за распределба на вкупниот приход на стопанските организации, кои порано се книжени на товар на конто 46 — Укалкулирани плати, се задолжува конто 84 — Добивка (загуба), и тоа по извршеното пресметување на данокот на добивката, а му се одобрува на конто 46 — Укалкулирани плати. За истиот износ се задолжува конто 49 — Распоред на трошоците, а му се одобрува на конто 84 — Добивка (загуба), и тоа пред сојузното оданочување. Едновременно, за износот на придонесот за социјално осигурување според нормата определена со Сојузниот општествен план за 1955 година пресметан на овие износи се задолжува конто 28 — Пресметани плати, или ако не се користи конто 28, конто 25 — Обврски спрема работниците и службениците од добивката, а му се одобрува на конто 46 — Плати. Потоа за овој износ на придонесот за социјално осигурување се задолжува конто 49 — Распоред на трошоците, а му се одобрува на конто 84 — Добивка (загуба). За износот на придонесот за социјално осигурување што бил платен, се задолжува конто 23 — Други обврски, одделно аналитичко конто Односи со заводот за социјално осигурување, а му се одобрува на конто 15 — Исплати на товар на платниот фонд (по новиот назив: Плати според тарифниот правилник). По извршеното враќање на повеќе уплатениот придонес за социјално осигурување се задолжува конто 10 — Парични средства, а му се одобрува на конто 23.

При преминувањето на новиот начин за книжење по донесувањето на општествените планови на околиците (градовите) за 1955 година и на тарифните правилници на стопанските организации сакајќи што ќе биде на конто 25 — Реализиран платен фонд (по новиот назив: Обврски спрема работниците

и службениците од добивката) и салдото на конто 28 — Укалкулиран пресметковен платен фонд (по новиот назив: Пресметани плати) се израмнува со книжење во корист на конто 15 — Исплати на товар на платниот фонд (по новиот назив: Плати според тарифниот правилник).

Разликата меѓу износот на укалкулираните плати и износот на пресметковниот платен фонд што се однесува до недовршеното производство и до готовите производи на запас при преминувањето на новиот начин за книжење во смисла на претходниот став, а која се наоѓа прокнижена на конто 59 — Исправки на вредноста на запасите на недовршеното производство и на полупроизводите и на конто 64 — Исправка на вредноста на запасите на готовите производи, ќе се прекнижи постапно до крајот на 1955 година при реализацијата на готовите производи односно извршените услуги на начинот што важеше во 1954 година;

в) за делот на износите од чл. 28 и 30 на Уредбата за распределба на вкупниот приход на стопанските организации порано книжени на товар на средствата на самостојно располагање на стопанската организација, што се плаќаат од вкупниот приход пред да се утврди добивката, се задолжува конто 42—43 — Туѓи услуги, а му се одобрува на конто 89 — Добивка на слободно располагање на стопанската организација. Едновремено, за истиот износ се задолжува конто 84 — Добивка (загуба), а му се одобрува на конто 49 — Распоред на трошоците.

37. Во врска со точ. 36 од ова упатство стопанските организации што водат книговодство според кусните контни планови ќе постапат на следниот начин:

а) Износот на издатоците од чл. 18 на Уредбата за распределба на вкупниот приход на стопанските организации книжен на товар на аналитичкото конто Плата, во рамките на конто 5 — Трошоци, се прекнижува на товар на аналитичкото конто Материјали и туѓи услуги, исто така во корист на конто 5 — Трошоци. Едновремено, за износот на придонесот за социјално осигурување според нормата определена со Сојузниот општествен план за 1955 година пресметан на горе наведените износи се задолжува конто 3 — Побарувања и обврски — аналитичкото конто Завод за социјално осигурување, а му се одобрува на конто 5 — Трошоци.

По извршеното враќање на повеќе уплатениот придонес за социјално осигурување, се задолжува конто 2 — Банка — редовно конто а му се одобрува на конто 3 — Побарувања и обврски.

б) За износот на издатоците од чл. 39 на Уредбата за распределба на вкупниот приход на стопанските организации за поранешните книжења на товар на конто 5 — Трошоци, се задолжува конто 12 — Добивка (загуба), и тоа по извршеното пресметување на сојузниот данок на добивката, а му се одобрува на конто 5 — Трошоци.

Едновремено, за износот на придонесот за социјално осигурување според нормата определена со Сојузниот општествен план за 1955 година пресметан на сите износи, се постапува на начинот објавен под а) од ова точка.

в) За издатоците од чл. 28 и 30 на Уредбата за распределба на вкупниот приход на стопанските организации, поранешното книжење на товар на средствата на самостојно располагање на стопанските организации, што се плаќаат сега од вкупниот приход пред да се утврди добивката се задолжува конто 5 — Трошоци, а му се одобрува на конто 12 — Добивка (загуба).

38. Ова упатство влегува во сила со денот на објавувањето во „Службен лист на ФНРЈ“.

Бр. 2125
28 мај 1955 година
Белград

Државен секретар
за работи на народното стопанство,
Ивица Гретиќ, с. р.

274.

Врз основа на точ. 1 ст. 2 на Одлуката за купување и продажба на сурова кожа и волна на аукции („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 21/55), Управниот одбор на Сојузот на трговските комори на ФНРЈ, донесе

РЕШЕНИЕ

ЗА ОСНИВАЊЕ НА АУКЦИСКО МЕСТО ЗА КУПУВАЊЕ И ПРОДАЖБА НА СУРОВА КОЖА И ВОЛНА ВО БЕЛГРАД

1) Се оснива Аукциско место за купување и продажба на сурова кожа и волна, со седиште во Белград.

2) Начинот на организација на аукциите, на склучување договори како и на продажба и купување сурова кожа и волна, ќе се врши според одделните правила што ги донесува Сојузот на трговските комори на ФНРЈ.

3) Се овластува генералниот секретар на Сојузот да ги преземе сите потребни мерки за организирање на Аукциското место.

Бр. 1012
17 мај 1955 година
Загреб

Сојуз на трговските комори на ФНРЈ.

За претседателот
на управниот одбор
член на управниот одбор,
Генерален секретар,
Ристо Бајалски, с. р. Петар Човиќ, с. р.

275.

Врз основа на точ. 5 од Одлуката за купување и продажба на сурова кожа и волна на аукции („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 21/55) и точ. 2 од Решението за оснивање Аукциско место за купување и продажба на сурови кожи и волна во Белград („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 26/55) Управниот одбор на Сојузот на трговските комори на ФНРЈ на својата X седница од 17 мај 1955 година донесе

ПРАВИЛА

ЗА ОРГАНИЗАЦИЈАТА И РАБОТЕЊЕТО НА АУКЦИСКОТО МЕСТО ЗА КУПУВАЊЕ И ПРОДАЖБА НА СУРОВА КОЖА И ВОЛНА ВО БЕЛГРАД

Член 1

На Аукциското место за купување и продажба на сурова кожа и волна во Белград (во натамошниот текст: Аукциско место) се врши продажба и купување сурови кожи и волна според одредбите од овие правила.

Член 2

Аукциското место ги врши следниве работи:

1) одржува редовни а по потреба и вонредни состаноци за продажба односно купување сурови кожи и волна;

2) издава заклучници за секоја склучена купопродажба;

3) врз основа на копиите од фактурите и заклучниците го контролира извршувањето на испораките;

4) ги регистрира пријавените потреби на купувачите, сите расположиви количини сурови кожи и волна, количините пригответени за продажба, како и склучените количини;

5) ги евидентира количините кои претпријатијата за извоз и увоз што се занимаваат со откуп на сурови кожи и волна директно ги извезуваат односно количините кои се наменети за извоз;

6) ги евидентира меѓусебните позајмици на сурова кожа и волна што индустриските претпријатија исклучително си ги прават едни на други;

7) врши регистрација на стопанските организации кои според Одлуката за купување и продажба на сурова кожа и волна на аукции можат да прода-

ваат односно купуваат сурови кожи и волна на аукциите;

8) ги регистрира службениците на стопанските организации што се овластени да склучуваат договори на Аукциското место;

9) составува листи на стоките што ќе се продаваат на Аукциското место.

Член 3

Аукциското место е организациона единица на Сојузот на трговските комори на ФНРЈ.

Органите на Аукциското место се: координационен одбор и управник.

Член 4

Координациониот одбор на Аукциското место се состои од по еден претставник на Сојузот на трговските комори на ФНРЈ, Сојузната индустријска комора, Сојузната надворешнотрговска комора, Сојузната селскостопанска комора и Сојузот на занаетчиските комори на ФНРЈ, како и од управник на Аукциското место.

Претседател на Координациониот одбор е претставителот на Сојузот на трговските комори на ФНРЈ.

Координациониот одбор ги разгледува проблемите што се појавуваат во работата на Аукциското место, и во врска со тоа прави предлози до Сојузот.

Координациониот одбор врши и други работи што му се доверени со овие правила или со одделни одлуки од Управникот на Сојузот.

Член 5

Со работата на Аукциското место раководи управникот кого то назначува Сојузот на трговските комори на ФНРЈ.

Покрај управникот, Аукциското место има и потребен број административни и стручни службеници.

Член 6

Право на продажба и купување на Аукциското место имаат стопанските организации на кои тоа право им е признаено со Одлуката за купување и продажба на сурова кожа и волна на аукции и кои се регистрирани на Аукциското место.

Член 7

Индустријските производители на сурова кожа и волна (кланици и др.), селскостопанските организации (селскостопански добра и земјоделски задруги), како и оние трговски претпријатија што се занимаваат со колење добиток за продажба на месо, можат да им продаваат сурова кожа и волна и непосредно на трговските претпријатија што се овластени да се занимаваат со откуп и продажба на сурова кожа и волна.

Занаетчиските стопански организации можат да купуваат сурова кожа и волна и непосредно од занаетчиските набавно-продажни задруги и претпријатијата што вршат снабдување на занаетчиските стопански организации.

Член 8

Аукциското место врши регистрација на заинтересираните стопански организации врз основа на нивните пријави.

Пријавата за регистрација на Аукциското место треба да содржи:

- 1) фирма и седиште на претпријатието,
- 2) предмет на работењето,
- 3) име на директорот, и
- 4) имиња на службениците овластени да можат за сметка на стопанската организација да истапуваат на Аукциското место.

Кон пријавата се прилагаат приписи од актот за регистрацијата на претпријатието кај надлежниот суд и од овластенијата на определените службеници на стопанската организација да можат да истапуваат на Аукциското место. Овластенијата мораат да бидат оверени од надлежниот суд.

Издадените овластенија можат да бидат отповикани само по писмен пат. По приемот на отповик Аукциското место го брише од регистарот отповиканиот службеник на стопанската организација.

Член 9

Овластените службеници на стопанските организации должни се во своето работење на Аукциското место да се придржуваат за одредбите од овие правила како и за останатите прописи со кои се регулира работата на Аукциското место.

Член 10

Ако поодделни овластени службеници на стопанските организации не ќе се придржуваат за правилата и правилникот за работа на Аукциското место и ја попречуваат работата, управникот на Аукциското место има право да ги отстрани од состанокот. За ова ќе го извести Координациониот одбор и односната стопанска организација.

Член 11

Редовните и вонредните состаноци на Аукциското место се одржуваат во Белград.

Редовните состаноци ги закажува управникот на Аукциското место најмалу на седум дена пред определен ден за состанок, и тие се одржуваат најдоцна до 25-иот во месецот.

Вонредните состаноци ги закажува управникот на Аукциското место по одлука на Координациониот одбор најмалу на седум дена пред денот определен за состанок, ако според мислењето на Координациониот одбор се пријавени доволни количини стоки за продажба.

За закажаниот состанок се известуваат сите стопански организации регистрирани на Аукциското место. На купувачите им се доставува и стоковна листа на артиклите пријавени за продажба.

Член 12

Продавачите се должни најдоцна до 10-иот во месецот да ги пријават сите расположиви количини сурови кожи и волна, како и количините приготвени за продажба, а купувачите своите потреби. Продавачите можат да прават и дополнителни пријави во текот на месецот ако располагаат со количини од чл. 13 приготвени за продажба.

Сите пријавени количини треба да бидат специфицирани по видови и квалитет според југословенските стандарди.

Пријавите се вршат во лотови кои не можат да бидат помали од минималните количини предвидени со овие правила.

Под лотот се подразбира количина од еден вид, категорија и квалитет стока што се наоѓа ускладиштена во едно место (град — село).

Пријавата треба да содржи и почетна (исклучна) цена за понудената стока по видови, квалитет и категории.

Пријавата се поднесува непосредно на Аукциското место на начин како тоа ќе го пропише Аукциското место.

Член 13

На Аукциското место се продава сурова крупна, ситна и свињска кожа како и волна од сите видови (рунска и табачка).

Најмалите количини што можат да се продаваат на аукции се:

- а) За сурова кожа по видови: 1) телешка кожа — 2.000 кг; 2) јунешка кожа до 18 кг — 3.000 кг; 3) говедска кожа до 17 кг — 3.000 кг; 4) говедска кожа од 18—26 кг — 4.000 кг; 5) говедска кожа преку 27 кг — 5.000 кг; 6) сите видови друга крупна кожа — 1.000 кг; 7) ситни кожи до 700 гр по парче — 1.000 кг; 8) ситни кожи од 700 до 1.000 гр по парче — 1.000 кг; 9) ситна кожа преку 1.000 гр по парче — 1.500 кг; 10) свињска кожа со прави и кадрави влакна — 5.000 кг.

За суровата крупна и свињска кожа се подразбира базата солена, а за ситната кожа базата сува.

б) За рунска волна — 2.000 кг од еден вид, база неиспрана, освен мерино и полумерино за кои количината не е ограничена.

Под еден вид рунска волна се подразбираат: Ia мерино, Ib полумерино, IIa цигаја, IIb цигаја, IIIa руда праменка, IIIb руда праменка, IVa груба праменка, IVb груба праменка.

- в) За табачка волна — 1.00 кг, база неиспрана.

Во исклучителни случаи Аукциското место може да определи да се продаваат и помали количини.

Член 14

Врз основа на примените пријави Аукциското место ќе состави стоковна листа (преглед на пријавените количини сурови кожи и волна за продажба).

Член 15

Сите количини сурова кожа и волна, способни за лотирање, пријавени на Аукциското место до 10-иот во месецот, имаат задолжително да се изнесат на продажба на првиот следен состанок.

Член 16

Продажбата односно купувањето на Аукциското место се врши со јавно наддавање по кругови, одделно за индустријата, одделно за извозот, а одделно за занаетството. Количините и видовите за продажба во секој одделен круг ги определува Координациониот одбор.

Член 17

Ако стопанските организации — купувачи се спогодат за делбата на понудените количини, Аукциското место може да ја спроведе продажбата без наддавање.

Член 18

За секоја склучена купопродажба Аукциското место издава заклучница, што ја заведува во регистарот на заклучоците.

Член 19

Цената се подразбира за стока според важечките југословенски стандарди, и тоа:

- а) за кожата — франко утоварено во вагон железничка станица на продавачот;
- б) за волната — франко железничка или паробродска станица на откупното претпријатие.

Член 20

За стоката продадена на аукција рокот на испораката е 8 дена.

Член 21

За утврдување на испорачаните количини меродавно е званичното мерење на утоварната станица. Квалитативниот прием се врши:

- а) за количините од 4.000 кг и повеќе — во магацинот на продавачот;
- б) за количините под 4.000 кг — во магацинот на купувачот.

Под количината а) и б) се подразбира вкупната количина кожа или волна, без оглед на видот, ускладиштена на едно место.

Член 22

Вообичаената амбалажа ја дава продавачот а купувачот е должен да ја врати на свој трошок во рок од десет дена од денот на приемот на стоката.

Член 23

Плаќањето се врши со издавање на документарен акредитив, кој не може да се отповика.

Член 24

На име провизија за извршените услуги Аукциското место ќе засмета 1,5% (промил) од вредноста на стоката според заклучокот, и тоа:

- а) на товар на купувачот 1%;
- б) на товар на продавачот 0,5%.

Член 25

Стопанските организации што се занимаваат со купување на Аукциското место — индустриски претпријатија за преработка — во исклучителни случаи можат да вршат меѓусебни позајмици на сурова кожа и волна, но се должни овие позајмици, како и нивното враќање, да ги пријават на Аукциското место.

Исто така, претпријатијата за увоз и извоз што се занимаваат со откуп на сурова кожа и волна должни се да ги пријават на Аукциското место сите

откупени количини што директно ги извезле или што се наменети за извоз.

Член 26

Продажбата на пријавените количини стоки Аукциското место ја врши од името и за сметка на продавачот.

Член 27

Купувачите и продавачите должни се на Аукциското место да ги регистрираат сите договори за купопродажбата склучени до влегувањето во сила на Одлуката за купување и продажба на сурова кожа и волна на аукции, со назначување на испорачаните количини, ако испораките по овие договори не се во потполност извршени.

Исто така, купувачите и продавачите се должни на Аукциското место да ги регистрираат сите испораки извршени врз основа на порано склучените договори, од денот на влегувањето во сила на Одлуката за купување и продажба на сурова кожа и волна на аукции до објавувањето денот за одржување на аукцијата.

Од објавувањето денот за одржување на аукцијата не можат да се вршат испораки по договорите што се склучени пред влегувањето во сила на Одлуката за купување и продажба на сурова кожа и волна на аукции.

Член 28

Стопанските организации што ќе се пријават за запишување во регистарот на Аукциското место се смета дека се запознаети со овие правила и се согласни со нивните одредби.

17 мај 1955 година

Загреб

Сојуз на трговските комори на ФНРЈ

Генерален секретар,
Ристо Бајалски, с. р.

За Претседателот
на Управниот одбор,
член на Управниот одбор,
Петар Човиќ, с. р.

Излезе од печат

„ЗАКОН О НАСЛЕБИВАЊУ“

со предговор од д-р Јерко Радмиловиќ и регистар
Цена 20 динари.

Порачки прима Комерцијалното одделение на „Службен лист на ФНРЈ“, Белград. Текуќа сметка 1032-Т-220.

Во Белград може да се добие во продавницата на „Службен лист на ФНРЈ“, Бранкова ул. бр. 16.

СОДРЖИНА :

	Страна
269. Указ за прогласување на Општиот закон за уредување на општините и околиците	393
270. Одлука за правото да се запишуваат на факултети свршените ученици на средните школи за општо образование — —	399
271. Одлука за запишувањето свршените ученици на средните стручни школи на факултети — — — — —	399
272. Одлука за начинот на договарањето на испораките на јаглен за III тримесечје од 1955 година — — — — —	402
273. Упатството за измени и дополненија на Упатството за примена на контните планови на стопанските организации — — —	402
274. Решение за оснивање на Аукциското место за купување и продажба на сурова кожа и волна во Белград — — — — —	423
275. Правила за организацијата и работењето на аукциското место за купување и продажба на сурови кожи и волна во Белград — — — — —	423